

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Titelsider og indholdsfortegnelse til bind 3 = nr. 21-30	1-8
Ingrid Lysdahl: Roskildeborgernes segl 1270-1450	441
Konung Carl XVI Gustafs monogram	452
Sven Tito Achen: Det færøske flag	453
Heraldisk litteratur siden sidst	459
Nya kommunvapen i Norden	463
Register til nr. 21-30	468

HERALDISK TIDSSKRIFT

HERALDISK TIDSSKRIFT

BIND 3 = NR. 21-30

Redigeret af

O. H. M. baron Haxthausen

Udgivet af

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab · Heraldiska Sällskapet · Heraldisk Selskap

KØBENHAVN 1970-1974

Indhold

Henvisningernes form, f.eks. »29/422«, angiver både *hæftet* og *siden*. For dem som lader Heraldisk Tidsskrift indbinde, har altså kun det sidste tal interesse. Alfabetiseringen er efter norsk-dansk rækkefølge med »å« sidst, efter »æ/ä« og »ø/ö«.

Ny redaktør af Heraldisk Tidsskrift	21/50
Register til Bind 3 = nr. 21–30	30/468
Fortegnelse over illustratører	30/488

ARTIKLER/UPPSATSER/NOTITSER

Achen, Sven Tito: Heraldisk musik	21/26
– : Tjekkoslovakiet	21/28
– : Nye kommunevåbener i Danmark .. 22/66, 24/173, 26/291, 28/384,	30/463
– : Gelre-våbenbogen og dens danske våbener	23/105
– : Lokalhistorie	24/167
– : Kongresser i Cambridge og Wien	24/195
– : Skolevåben	25/231
– : Kongressen i Liège	26/271
– : Nye kommunevåbener i Grønland	26/294, 28/386, 30/467
– : Blixens løve	26/296
– : Et potteskår	27/306
– : Carl Christian Halls våben og valgsprog	27/326
– : En tak til Dr. Albert Fabritius	28/383
– : To kongresser i England	29/422
– : Det færøske flag	30/453
Bartholdy, Nils G.: Tilblivelsen af våbenerne for riddere af Dannebrog i det 17. og begyndelsen af det 18. århundrede	27/311
– : Tanker om det nye kgl. danske våben	28/381
Berner, Henrik: Gyldenløvernes våbener og de deraf afledede	24/153
Boman, Mogens: Edb og heraldik	29/413
Buhl, Ingeborg: Vildmændene som frugtbarhedssymbol og skjoldholdere ved det danske kongevåben	22/57
Cappelen, Hans A. K. T.: Norske aktivister	22/65
– : Tanker om den heraldiske flatestil	22/77
– : Det norske Cunningham-våpnet – en heraldisk identificering	26/249
– : En misforståelse	29/419
Christensen, Anders: Våbenskjolde på mønter	29/393
Croneborg, Rutger: Strövtåg bland svensk adlig heraldik under den karolinska tiden fram till Carl XII	25/234
Dahlerup, Troels: De holstenske våbener i Gelre-våbenbogen	23/147
Friis, Guttorm: Kongsberg bys våpen, segl og flagg	28/372
Grundtvig, Sv.: En borgerlig pendant til det gamle danske adelslexicon	28/345
Haxthausen, O. H. M.: Dronning Margrethe II's våben (præsentation og kommentarer)	27/297
– : To ens våbener	27/308
– : »Griffenfelds kårdek	27/308
– : Atter et skolevåben	27/310

Haxthausen, O. H. M.: En heraldisk dug efterlyses	28/380
– : Finsk udformning	28/382
– : Fejl og kritik	29/419
Holm, Paulus: Nye kommunevåpen i Norge	22/69, 24/175, 26/285
Hougaard, Per: En heraldisk guldhornsafbildning fra 1679	21/40
– : General Schuberts våbenexlibris	26/269
Juel, Niels: Reflexioner kring några gamla sigill, deras komposition och symbolik	24/197
Kirstein, Olaf: En borgerlig pendant til det gamle danske adelslexicon (præsentation)	28/345
Kälde, Bengt Olof: Nytt svenskt ärkebiskopvåpen	29/423
– : Birgittinsk ordensheraldik	29/427
Lysdahl, Ingrid: Roskildeborgeres segl 1270–1450	30/441
Løvenskiold, Herman L.: Et avladssegel med Archiboldus' våben i Alstahaug kirke	24/164
Neerbek, Hans: Erik af Pommerns danske ridderorden og dens forhold til Elefantordenen	26/264
Numers, Gustav von: Finlands kommunvåpen	22/72
Pastoureau, Michel: Den middelalderlige heraldiks dyreverden (oversættelse ved Sven Tito Achen)	27/333
Pedersen, Chr. Fogd: Dannelsen af et Nordisk Flagselskab	27/325
Raneke, Jan: Brabant, ett medeltida härldsområde	21/9
– : Drottning Desiderias vapen	21/28
– : Ett heraldiskt altarbrun i Ödeby, Närke	22/97
– : Sköldformens utveckling på danskt område 1140–1500	26/262
Rostock, Ole: Franz Sedivy 1888–1973	29/424
Scheffer, C. G. U.: De svenska vapnen i Gelre-vapenboken	23/117
– : Nya kommunvapen i Sverige	24/169, 26/286
– : Vexillologisk kongress i Turin	25/232
– : Konung Carl XVI Gustafs monogram	30/452
Schlyter, Hans: Nya kommunvapen i Sverige	22/71, 30/463
– : Ånge kommun	26/290
– : Svensk lagändring	28/383
– : Det nya, större Sundsvall	29/420
Spens, Erik: Om vapenförfalskning	24/167
– : Tre kronor och strumpebandsorden	25/230
Tenberg, Bo: Nya kommunvapen i Finland	22/67, 24/173
Trætteberg, Hallvard: Norges våpen i engelske kilder i middelalderen	21/29
– : Det norske kongevåpen i Gelre-våpenboka	23/126
– : Nye kommunevåpen i Norge	28/388
Tønnesen, Allan: Bomærkeføring i vore dage	22/86
– : Bogstaver forklædt som bomærker	28/377
Verwohlt, Ernst: Kongelige danske herolde	25/201
Warming, Paul: Dronning Margrethe II's våben (redegørelse)	27/297

RECENSIONER/ANMELDELSER

Achen, Sven Tito: <i>Danske adelsvåbener</i> (Henrik Berner)	29/425
Achen, Sven Tito: <i>Identifikation af anonyme våbenskjolde</i> (Per Hougaard)	27/329
Achen, Sven Tito, og Ole Rostock: <i>Bibliografi over heraldisk litteratur i Danmark og om Danmark 1589–1969</i> (Per Hougaard)	24/185

Ahlefeldt-Laurvig, J., og Kai Uldall: <i>Fajencer fra fabriken i St. Kongensgade</i> (redaktøren)	24/186
Alver, Brynjulf: <i>Dag og merke</i> (Hans A. K. T. Cappelen)	26/284
<i>Alverdens flag i farver</i> (red.)	24/179
Ballinger, L. B. og R. A.: <i>Sign, Symbol and Form</i> (Sven Tito Achen)	30/461
Bartholdy, Nils G.: <i>Adelsbegrebet under den ældre enevælde</i> (red.)	26/281
Beer, Rüdiger Robert: <i>Einhorn, Fabelwelt und Wirklichkeit</i> (Sven Tito Achen)	30/460
Bertagnoni, Adalberto R.: <i>Stemmario italiano delle famiglie nobili e notabili</i> (Sven Tito Achen)	24/192
Bertouch, Rudolph, og Madeleine Fontenay: <i>Menigmands minde</i> (Sven Tito Achen)	26/278
Boström, Birger: <i>Hangö udd, Fortida hamnar och hållristningar</i> (Frhr. v. Warnstedt)	21/53
Brooke-Little, J. P.: <i>An Heraldic Alphabet</i> (Sven Tito Achen)	28/391
Cadet de Gassicourt og Baron du Roure de Paulin: <i>L'hermetisme dans l'art héraldique</i> (Sven Tito Achen)	30/459
Croy, Peter: <i>Die Zeichen und ihre Sprache. Zeichen, Symbole, Signets</i> (Sven Tito Achen)	30/462
Denholm-Young, N.: <i>The Country Gentry in the Fourteenth Century</i> (Sven Tito Achen)	21/54
Finlands kommunvapen/Suomen kunnallisvaakunat (Sven Tito Achen)	24/187
Franklyn, Julian, og John Tanner: <i>An Encyclopaedic Dictionary of Heraldry</i> (red.)	22/91
Friedel, Alois: <i>Deutsche Staatssymbole</i> (Sven Tito Achen)	22/94
<i>Genealogica et Heraldica, 10. int. Kongress, Wien 1970</i> (red.)	27/330
Gumowski, Marian: <i>Handbuch der polnischen Heraldik</i> (Sven Tito Achen) ..	24/177
Hall, Winifred: <i>Canting and Allusive Arms</i> (Sven Tito Achen)	21/55
Humphery-Smith, Cecil R.: <i>Kennedy's Book of Arms</i> (Sven Tito Achen) ..	21/51
Hussmann, Heinrich: <i>Über deutsche Wappenkunst</i> (Sven Tito Achen)	28/391
<i>Jahrbuch der Heraldisch-Genealogischen Gesellschaft »Adler«</i> (Sven Tito Achen)	24/189
Jan, Helmut v.: <i>Wappenbuch des Landkreises und der Stadt Kaiserslautern</i> (Sven Tito Achen)	26/277
Jäger-Sunstenau, Hanns: <i>Oesterreichischer Wappenalmanach 1970</i> (Sven Tito Achen)	22/96
<i>Kennedy's Book of Arms</i> (Sven Tito Achen)	21/51
Kittel, Erich: <i>Siegel</i> (red.)	24/178
Krassler, Josef: <i>Steirischer Wappenschlüssel</i> (Sven Tito Achen)	24/181
<i>Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder bd. 14, 15 og 16</i> (Sven Tito Achen)	21/54, 24/193, 26/273
<i>Livrustkammaren Volym XII: 11</i> (red.)	28/392
Lundbæk, Dorrit: <i>Fabelvæsener i sengotisk kalkmaleri i Danmark</i> (Sven Tito Achen)	24/184
Mortensen, Godfred: <i>Grundsymboler</i> (red.)	26/283
Neubecker, Ottfried: <i>Kleine Wappenbibel</i> (Sven Tito Achen)	22/90
<i>Oesterreichischer Wappenalmanach 1970 og 1971</i> (Sven Tito Achen) 22/96, 25/246	
<i>Ordnar och medaljer</i> (Erik T:son Uggla)	27/331
Pama, C.: <i>Heraldry of South African Families</i> (Sven Tito Achen)	26/274
Parker, James: <i>A Glossary of Terms used in Heraldry</i> (Sven Tito Achen) ..	24/183
Pinches, Rosemary, og Anthony Wood: <i>A European Armorial</i> (S. T. Achen)	26/275
Pine, L. G.: <i>International Heraldry</i> (Sven Tito Achen)	24/190

Puttock, A. G.: <i>A Dictionary of Heraldry and related subjects</i> (red.)	24/192
Påhlsson, Leif: <i>Kalender över ointroducerad adels förening</i> (red.)	24/188
Påhlsson, Leif: <i>Västsvensk genealogi och personhistoria</i> (red.)	26/282
Rabbow, Arnold: <i>D.T.V.-Lexicon politischer Symbole A-Z</i> (S. T. Achen) ..	24/182
Rantzau, Paul: <i>Alle tiders tal</i> (Per Hougaard)	27/331
Saxtorph, Niels M.: <i>Krigsfolk gennem tiderne</i> (Sven Tito Achen)	25/247
Schneider, Hugo: <i>Adel – Burgen – Waffen</i> (Frhr. v. Warnstedt)	22/92
Smith, Whitney: <i>The Flag Book of the United States</i> (Sven Tito Achen) ..	22/93
Stadler, Klemens: <i>Deutsche Wappen bd. 5, 6 og 8</i> (Sven Tito Achen)	24/194, 21/52, 26/277
<i>Sveriges Ridderskap och Adels Kalender 1971</i> (Hans Schlytter)	25/246
Taunté, Anne, og John Brooke-Little: <i>The Kings and Queens of Great Britain</i> (Sven Tito Achen)	24/191
Thøgersen, Mogens, og Louise Lillie: <i>Den iconographiske Post bd. 1-6</i> (Sven Tito Achen)	25/247
Uden, Grant: <i>A Dictionary of Chivalry</i> (red.)	22/91
Viel, Robert: <i>Les origines symboliques du blason</i> (Sven Tito Achen)	30/459
Volborth, Carl Alexander v.: <i>Alverdens heraldik i farver</i> (red.)	26/280
Warnstedt, C. v.: <i>Adel – vad är det?</i> (Sven Tito Achen)	24/179
Whitmore, William H.: <i>The Elements of Heraldry</i> (Sven Tito Achen)	21/51
Williams, Geoffrey: <i>The Heraldry of the Cinque Ports</i> (Sven Tito Achen) .	26/273
Woodward, John, og George Burnett: <i>Woodward's Treatise on Heraldry, British and Foreign</i> (Sven Tito Achen)	22/89
Zelenka, Ales, og Walter Sauer: <i>Die Wappen der Wiener Schottenäbte</i> (Sven Tito Achen)	26/276

Roskildeborgeres segl 1270–1450

Af *Ingrid Lysdahl*

DE N væsentligste kilde til den middelalderlige heraldik i Danmark er de segl, der er blevet hæftet til tidens dokumenter. Sigillanterne er såvel institutioner som forskellige enkeltpersoner, gejstlige, adelige og borgere. I de store danske sigiludgaver, som påbegyndtes i slutningen af forrige århundrede, skulle der efter de oprindelige planer have været borgersegel i et særligt bind, men denne del af værket blev aldrig realiseret.

I de forskellige arbejder om den middelalderlige borgerlige heraldik i Danmark er det seglene fra Roskilde, der har fået den mest omfattende behandling. Det kan ikke undre, for selv om der er bevaret mange originaldokumenter også fra Lund og Ribe, er Roskilde den by i Danmark, der har den bedste kildedækning, når det gælder bevarede segl, såvel tal- som tidsmæssigt.

Diplommaterialet fra Roskilde og Ribe har dannet udgangspunkt for en undersøgelse, jeg har foretaget af borgernes landgodsbesiddelser¹⁾. Hertil er søgt indsamlet flest mulige oplysninger om de to byers borgere²⁾, og i den forbindelse har det været naturligt også at foretage en registrering af segl, bl. a. fordi disse i nogle tilfælde kan støtte en personidentifikation. Herved er fremkommet et samlet overblik over bestanden af borgeres segl i de to byer, og det er baggrunden for det følgende, hvor dog kun Roskilde behandles.

Roskildeborgere nævnes i dokumenter så tidligt som i 1210-erne, hvor to

borgere optræder som vidner uden at besejle (1211 23/5 og 22/6). Allerede i 1270-erne ses de første segl tilhørende Roskildeborgere. Fra perioden 1270–1450 er der i undersøgelsen inddraget ialt 90 forskellige seglmærker, der har været brugt af 86 personer, der kaldes eller kalder sig borger i Roskilde. De 90 seglmærker hidrører fra et langt større antal bevarede segl. I nogle tilfælde kan det konstateres, at en person har haft flere signeter med forskellige udformninger af samme mærke, ligesom der er fire eksempler på, at en person har haft to forskellige seglmærker, der dog ikke synes at være brugt i samme periode, men succesivt. Det må formodes, at den fremlagte registrering omfatter langt den største del af de bevarede seglmærker, der har tilhørt de Roskildeborgere, der kendes fra perioden 1270–1450.

Seglmærker kan naturligt deles i 3 grupper: *våbenmærker*, *bomærker* og *andre mærker*. I Roskildeborgernes segl findes 27 våbenmærker, altså skjolde delt af rette linier og/eller med en art naturalistiske figurer. Endvidere er der 58 bomærker, figurer formet af linier, der ikke virker fladeafgrænsende. 7 af bomærkerne er indfattet i skjolde. Endelig er der 5 andre mærker. Et mærke er kun bevaret i utydelig gengivelse, men må høre til denne gruppe, et andet er et bogstav, mens 3 dannes af figurer.

Denne gruppdeling svarer omtrent til den klassifikation af segl, som A.

Thiset har gjort sig til talsmand for, og ved hvilken han bruger betegnelserne gejstlige, adelige og borgerlige sigiller. I de gejstlige sigiller er gejstlige symboler fremtrædende. De gejstlige symboler genfindes i borgerseglene i den gruppe, jeg har kaldt »segl med andre mærker«. I adelige sigiller spiller skjold og hjelm hovedrollen, altså våbenmærker, mens Thiset kalder segl, hvori der er bogstaver eller bomærker, for borger- og bondesegl. Thiset har ved opstillingen af denne klassifikation fremhævet, at der efter hans mening ikke bør tages hensyn til, af hvilken stand det pågældende segls ejermand var³).

At der kan være uoverensstemmelse mellem Thisets klassifikation af segl og seglmærkernes benyttelse i forskellige stænder, synes ikke mindst de mange borgersegl med våbenmærke at vise.

I det følgende vil Roskildeborgernes segl blive behandlet gruppevis, og efter en sådan generel oversigt skal der gøres et forsøg på at give en vurdering af den tidsmæssige fordeling af seglmærkerne.

Våbenmærker ses allerede i de ældste af de bevarede borgersegl, og denne gruppe kan naturligt behandles først. Indledningsvis anføres de 25 indehavere af segl med våbenmærke blandt borgerne i Roskilde. Borgerne anføres kronologisk efter deres opræden i kilderne. Ud over borgerens navn anføres den periode, hvor han kendes fra kilderne, den tidligste dato for seglets forekomst, henvisning til eventuel afbildning af seglet⁴), samt i nogle tilfælde en kort beskrivelse af våbenmærket.

Fortegnelse over Roskildeborgere i hvis segl der er våbenmærker.

Trued Romeldsen (—1271—1277—) 1277
13/12 Diplomatarium Arna-Magnæanum
I, Tab. X, som Verwohlt 1960 p 96 fig. 1
(sparre mellem 3 ibsskaller).

Klaus Romeldsen (—1308—1315—) 1308
14/11 beskrevet i DD (sparre mellem 3
ibsskaller).

Klaus Gynzelinsen (—1329—1335) 1329 15/2
beskrevet i DD efter Klevenfelds herold
(skråbjælke med 2 roser).

Gynzeke Gynzelinsen (—1329—1361—)
1. våben: 1337 10/1 beskrevet i DD (skrå-
bjælke med stjerne mellem 2 roser).

2. våben: 1356 14/2 Verwohlt 1966 p 166
fig. 13 (2 krydsede fugleklør).

Gynzeke Klausen (—1334—1335—) 1335
11/11 fig. 2.

Jakob Gudmundsen (—1334—1365—)
1. våben: 1335 11/11 som Verwohlt 1960
p 97 fig. 7 (tværdelt, 2° delt).

2. våben: 1365 8/9 fig. 3.

Jens Jonsen (—1341—1347—) 1347 13/12
som Verwohlt 1960 p 98 fig. 9 (gren med
2 blade).

Niels Friis (—1344—1345—) 1344 27/9 be-
skrevet i DD (skråbjælke med 3 dyre-
hoveder — fugle eller ulve).

Mogens Saxesen (—1363—1387—) 1363 21/12
fig. 8.

Gynzelin Gynzekesen (—1365—1396—) 1356
14/2 (!) Tidsskrift for Kunstindustri 1889
—90 p 130 fig. 108 (2 krydsede fugleklør).

Niels Pedersen Snefugl (—1370—1390—)
1380 29/9 beskrevet i Rep. (halv ulv).

Mads Rudde (—1383—1405—) 1394 23/3
C.435.

Bent Klausen Bille (—1386—1408—) 1386
11/9 beskrevet i Rep. (2 krydsede fugle-
klør).

Peder Mogensen (—1389—1401—) 1395 1/7
C lviii 25, fig. 5. NB havde før bomærke.

Jakob Jensen (—1389—1404—) 1396 13/9
H xii 8.

Jep Pedersen (—1392—1421) 1392 15/7
L vi 2.

Henneke Gynzelinsen Mule (—1395—1437)
1432 21/4 D xlvi 1.

Jonas Smed (—1407—1421—) 1413 8/11 be-
skrevet i Rep. (tang).

Villads Nielsen Kat (—1413—1417—) 1413
23/6 H xxxii 2.

Jakob Skytte (—1413—1417—) 1413 8/11
fig. 1.

Hans Mattesen (—1416—1429—) 1424 8/3
F viii 1.

Mogens Jensen (—1428—1452—) 1439 23/12
E ix 1.

Per Sveye (–1431–1458–) 1431 23/9
L xxiv 1.
Henrik Jensen (–1435–1457–) 1435 14/12
F xxix 3.
Jeppe Albrektzen (–1442–1454–) 1442
18/7 G xv 1.

Borgersegel med våbenmærke kan i nogle, men ikke i alle tilfælde findes afbildet i »Danske adelige Sigiller«.

Henry Petersen, der forberedte udgivelsen af seglene fra det 13. og 14. århundrede (udkom ved A. Thiset i 1897), udvalgte segl alene efter ejerens standsbetegnelse, d.v.s. brug af væbner- eller riddertitel. I denne del af værket er således hverken medtaget segl tilhørende titelløse mænd, der ses sammen med adelige, eller segl tilhørende borgere, selv ikke hvis borgeren en enkelt gang kaldes væbner.

Da Thiset ved Henry Petersens død overtog opgaven med udgivelsen af adelige sigiller yngre end 1400, ændrede han udvælgelseskriterierne efter de retningslinier, han allerede havde optrukket ved anmeldelsen af Henry Petersens udgivelse af »Danske gejstlige Sigiller« (1886)³. Efter 1400 er således borgeres segl med våbenmærker »adelige« og følger med i værket »Danske adelige Sigiller i det XV., XVI. og XVII. Aarhundrede« (1905). Her finder man dog ikke Jakob Skyttes segl, fig. 1, der er noget utydeligt, men som formentlig i skjoldet har et våbenmærke. Ligeledes savnes Jonas Smeds segl, hvori der er en tang i et skjold. Dette kan måske skyldes den nære tilknytning og mulige sammenhæng mellem det erhverv, der har dannet tilnavnet, og våbenets figur.

I flere tilfælde kan man i dokumenterne erkende slægtskab mellem borgere, og der er også eksempler på slægtinges brug af samme våbenmærke. Dette kommer til syne allerede i de

tidligste af de bevarede segl. De tilhører Trued og Klaus Romeldsen. I dette tilfælde er samme patronymikon og samme våbenmærke dog de eneste indicier for, at de to er brødre.

Slægten Mule af Falkendale er repræsenteret med flere generationer i Roskilde. En gren havde hovedgården Falkendale, der har ligget umiddelbart øst for byen i Skt. Petri sogn. På trods af at flere af slægtens medlemmer i dokumenterne kaldes borgere, og kun få – undtagelsesvis – benævnes væbner, er slægten optaget i Danmarks Adels Aarbog⁵. Mest kendt er Gynzeke Gynzelinsen af Falkendale med tilnavnet »Senior« (i modsætning til brodersønnen Gynzeke Klausen »Junior« eller Unge Gynzeke). Den ældre Gynzeke var som den eneste borger med kong Valdemar i Helsingborg ved fredsslutningen med kong Magnus 1343 2/8, og han er den første, der kaldes borgmester i Roskilde. I 1330-erne og 1340-erne havde han som våbenmærke en skråbjælke med en stjerne mellem to roser

1. Jakob Skyttes segl 1413 8/11. Skjoldets indhold står ikke helt tydeligt, men der er formentlig en hjortevie sinister. Seglets diameter 23 mm. AM XXIII, 14. Fot. Det Arna-Magnæanske Institut.

2. Gynzeke Klausens segl 1335 11/11. Omskrift: S'GYNCECINI CLAWSS. Hans farbror Gynzeke Gynzelinsen af Falkendale har i sit segl i denne periode samme våben, men i omskriften kun fornavnet. Seglets diameter 24 mm. AM XXXVIII, 3. Fot. Det Arna-Magnæanske Institut.

ligesom broderen Klaus og dennes søn Gynzeke, hvis segl er vist fig. 2. Men 1356 14/2 havde Gynzeke Gynzelinsen i sit segl et nyt våbenmærke, to krydsede fugleklør. Dette våben førtes af hans efterkommere i flere generationer. Blandt disse må formentlig regnes Gotskalk Falkendale, der i 1360-erne optræder som pavelig pønitiar og senere blev udnævnt til biskop af Linköping, i hvilken stilling han blev myrdet. Tegnene på hans tilknytning til Roskilde-Mulernes er dels hans tilnavn, dels hans bispesegl, hvori våbenet med de to krydsede fugleklør genfindes⁹⁾. Gynzeke Gynzelinsen havde desuden sønnen Gynzelin Gynzekesen af Falkendale, som var far til Henneke Gynzelinsen Mule, som har givet slægten navn, den sidste af slægten i Roskilde. Deres segl er bevaret ligesom Jakob Gynzekesens segl. Det var Jakob, der afhændede gården Falkendale, da han havde haft den i ganske kort tid, for-

mentlig som arv efter broderen. En tredje søn »Nicolaus« er kun kendt fra et enkelt dokument. Han har muligvis været far til endnu en Roskildeborger med Mulsegl, Bent »Nicolai« Bille.

I skiftet efter Klaus Gynzelinsen 1335 11/11 deltog foruden enken Katrine og sønnen Gynzeke (Junior) også Roskildeborgeren Jakob Gudmundsen, som muligvis har været Klaus' svigersøn. Der er dog en vanskelighed ved at anerkende et ægteskab mellem Jakob Gudmundsen og en datter af Klaus Gynzelinsen, da det senere viser sig, at Klaus' søn Gynzeke var gift med Jakob Gudmundsens søster, Katrine. Jakob Gudmundsens segl er bevaret i forbindelse med skiftedokumenterne, og det indeholder et våben, hvor skjoldet er tværdelt og dets andet felt delt. Det samme våben bruges yderligere af to kvinder: Katrine Gudmundsdatter 1365 8/9 (Henry Petersen, A. 620) og Cecilie Jakobsdatter 1388 9/8 (Henry Petersen, A. 890), der, som det fremgår af de to patronymika, må være henholdsvis søster til og datter af Jakob Gudmundsen.

Iøvrigt havde Cecilies søn, Villads Nielsen Kat, der i 1413 ses som borger og foged i Roskilde, et andet våbenmærke, nemlig 3 drikkehorn eller arm-skiner, formentlig faderens.

1365 8/9 afstod Katrine Gudmundsdatter gods til sin svigersøn, og i den forbindelse vidnede bl. a. en mand ved navn Jakob Gudmundsen. Hans segl er bevaret og heri er våbenmærket en bjælke mellem tre stjerner, fig. 3. Da våbenskifte jo er kendt fra Mulerne, er det formentlig rigtigt at opfatte denne Jakob som Katrines bror, altså som identisk med Roskildeborgeren.

Det tværdelte skjold med andet felt delt, der også kendes fra den i 1440-erne tilvandrede slægt Parsberg, er 1446 9/3 brugt af en københavnsk borger,

Per Lasson Smed, som dog ikke synes at kunne knyttes nærmere til Roskildeslægten. Våbenet er i Per Lassons segl gengivet i meget lille størrelse — skjoldets øverste rand er kun 3 mm. Det er i Repertorium registreret som bomærke og er ikke medtaget som »adeligt« hos Thiset.

Den lille gruppe segl med *andet end våben- eller bomærker* falder tidsmæssigt i to grupper, idet to af de fem mærker findes i de tidligste af de bevarede segl, mens de andre er fra første halvdel af 1400-årene.

I 1270-erne og 1280-erne er Niels Hermansen (Nicolaus Hermanni) den Roskildeborger, der hyppigst nævnes i kilderne. Han kaldes afvekslende foged (advocatus) og borger i byen. På denne tid synes fogedembedet oftest at være besat med en adelig, og Niels Hermansen er den eneste borger på posten. I hans spidsovale segl, som er bevaret under flere diplomer, ses to hunde jagende efter en hare⁷⁾. Af hans efterkommere kendes med sikkerhed kun en datter Margrete eller Merete, som var gift med Bjørn Pedersen, og som havde sønnerne Niels og Trued. Margretes segl er ikke bevaret, så man kan ikke vide, om Niels Hermansens mærke er gået i arv. Derimod er det sikkert, at hans bror Lydeke har haft et andet mærke, for i den stump af hans segl, som er bevaret, ses en hjelm⁸⁾.

En anden Roskildeborger, der kendes fra samme periode, Tue Arnfastsen, har ligeledes et spidsovalt segl. Her er mærket en flakt ørn⁹⁾, en figur, som også — men ikke blandt Roskildeborgerne — kan findes som våbenmærke. Tue Arnfastsen synes at have haft et vist økonomisk fællesskab med Niels Hermansens svigerfar, Trued Romeldsen, hvis segl med våbenmærke allerede er omtalt. Eventuelle efterkommere til Tue Arnfastsen kendes ikke, så heller

3. Seglet med Jakob Gudmundsens andet våben — en stjerne over og to stjerner under en bjælke — fra 1365 8/9. Omskrift: S'IACOB'I GVTMVNDI. Seglets diameter 23 mm. AM XXXVII, 5. Fot. Det Arna-Magnæanske Institut.

ikke her kan det konstateres, om mærket er gået i arv.

I perioden 1426—1440 optræder en borger ved navn Niels Larsen, i hvis segl der er en hånd, og fra samme tid kendes Lars Skriveres segl med bogstavet (initialen) L. Af disse må i hvert fald bogstavet være så personligt, at det ikke har kunnet arves.

Bomærket er dog det særlige kendetegn i den største del af seglene, efter at det første er dukket op i 1340¹⁰⁾. I fig. 4 er optegnet den samlede bestand af bomærker tilhørende periodens Roskildeborgere. Hertil er føjet en fortegnelse over ejernes navne med angivelse af den periode, hvori hver enkelt kendes fra diplomerne. Da der trods alt er så få mærker, er de ikke systematiseret efter indre kriterier, men anført i kronologisk rækkefølge efter ejernes optræden i kilderne. Et par mere specielle iagttagelser vedrørende brugen af bomærker skal anføres, idet det understreges, at der ikke skal gøres forsøg på

at tolke mærkerne eller at forklare deres oprindelse.

Om senere tiders bomærker vides det, at et bomærke har kunnet gå i arv i mere eller mindre ændret form¹¹). En sådan arvegang kan også påvises i de tidlige bomærker fra Roskilde.

At basere en påstand om slægtskab alene på forekomst af bomærker, der ligner hinanden, er nok for usikkert. Man må i givet fald samtidig støtte sig til et navnefællesskab enten i form af et tilnavn eller et patronymikon. Tilnavne kan imidlertid skyldes erhverv, og patronymika er i mange tilfælde dannet af de få, meget brugte navne Johannes/Jens/Hans, Jakob/Jep, Niels og Peder, men et sammenfald af ens-

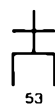
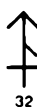
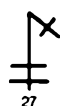
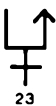
artede bomærker og passende navne må give en ret stor sikkerhed i bestemmelsen af slægtskab. Man kan f. eks. ikke være i tvivl om, at Jens Klementsen (fig. 4: 31) og Klemens Jensen (fig. 4: 55) er far og søn, idet brugen af det sjældne navn Klemens må bero på en opkaldelsestradition.

En let ændring i udformningen af bomærket ved overgang fra den ene generation til den anden ses hos Oluf Lund (fig. 4: 16) og Bertold Olufsen (fig. 4: 36). Slægtskabet er her yderligere dokumenteret, idet Bertold Olufsen 1421 16/4 fik en vidisse på et skøde givet til Oluf Lund, og 1426 22/5 omtales Oluf Lund direkte som Bertolds far.

4. Roskildeborgeres bomærker 1270–1450. Navnefortegnelse til planchen overfor.

1. Gerlak Fric —1338–1357—
2. Unge Rolv —1338–1340—
3. Gødeke Skrøder —1340—
4. Heine Vesby —1340–1344—
5. Peder Nielsen —1363—
6. Mogens Pedersen Lang —1378–1395—
7. Brynikin —1383–1389—
8. Niels Larsen —1385—
9. Hans Nyenstath —1386–1390—
10. Peder Olufsen —1386–1392—
11. Oluf Truelen —1386–1414—
12. Unge Jens Nielsen —1386–1414—
13. Jens Nielsen Holbæk —1387–1396—
14. Peder Mogensen —1389–1401— (får våben)
15. Tue Jonsen Liden —1389–1395—
16. Oluf Asgotisson Lund —1389–1390—
17. Jens Asgersen Palme —1390—
18. Peder Nyborg —1390—
19. Oluf Bosen —1392—
20. Truels Ebbesen —1392—
21. Lars Bondesen —1392–1407—
22. Jens Bonde —1396—
23. Sigvard Knudsen —1397—
24. Age Nielsen Ravn —1397–1424—
25. Ingvar Andersen —1397–1423—
26. Peder Andersen —1404–1407—
27. Hedenrik Konradsen —1404–1410—

28. Peder Larsen —1407–1413—
29. Peder Jensen —1413–1415—
30. Jens Pedersen —1413–1423—
31. Jens Klementsen —1413–1418—
32. Anders Due —1413–1432—
33. Jens Kræmmer —1414–1435—
34. Ingvar Karlsen —1416–1426—
35. samme navn som 34 —1431–1441—
36. Bertold Olufsen —1421–1426—
37. Mads Pedersen —1424—
38. Jon Jakobsen Smed —1424–1429—
39. Jens Madsen —1424–1429—
40. Anders Esbernsen —1426—
41. Vilhelm Remsnider —1426–1439—
42. Lasse Grydestøber —1432–1434—
43. Jakob Andersen —1435—
44. Jens Nielsen Mule —1435—
45. Thomas Truelen —1435–1449—
46. Anders Agesen —1435–1451—
47. Mikkil Jepsen —1437–1445—
48. Jep Jensen —1437–1446—
49. Hans Andersen —1438–1449—
50. Knud Nielsen —1441–1450—
51. Per Poulsen Skomagere —1442—
52. Lange Hans —1446—
53. Peder Andersen —1448–1464—
54. Bo Jensen —1448–1474—
55. Klemens Jensen —1448–1470—
56. Hemming Pedersen —1448–1478—
57. Peder Nielsen —1449—
58. Hans Nielsen —1449—

Det tidligste eksempel på, at et bomærke er gået i arv, er fra 1300-årenes sidste årtier. Den højt ansete rådmænd og borgmester i Roskilde Mogens Pedersen Lang¹²⁾ havde tre sønner og to døtre. Af disse var Peder, som antagelig er den ældste af sønnerne, som sin far borger i Roskilde, mens de to andre gjorde gejstlig karriere. Peder Mogensen beseglede som vidne 1390 9/3, og i det her bevarede segl ses et bomærke (fig. 4: 14), der tydeligt ligner Mogens Langs bomærke (fig. 4: 6, samt fig. 5). Senere benyttede Peder et våben i sit segl, fig. 5, og det genfindes hos tre af hans søskende, både søsteren Luse (Thiset C lviii 26) og brødrene Jens (Henry Petersen G. 751) og Bo (Henry Petersen G. 732 og 733), mens søsteren Kirstine i sit segl har et mandshoved. Jens var kannik i flere kirker på samme tid og er formentlig blevet kraftigt støttet af broderen Bo, der blev biskop i Århus. Våbenmærket, et ulvehoved, til-

lægges normalt Godovslægten, hvortil Lang'erne regnes¹²⁾.

Lang'ernes bomærke adskiller sig fra de fleste andre ved den store cirkel, som er lagt over den lodrette hovedstav i korset. Muligvis er denne form mere brugt andre steder – ud fra løse iagttagelser kan jeg henvise til Slingerup – men i Roskilde har kun yderligere én borger et bomærke, der på tilsvarende måde er dannet af en kombination af en cirkel og et kors, nemlig Ingvar Andersen (fig. 4: 25). Tidsmæssigt hører Ingvar Andersen nærmest til samme generation som Mogens Langs børn. I 1448 mødes første gang væbneren Mogens Ingvarsen, som 1449 26/5 sælger al sin jord i Slingerup, arven efter hans far Ingvar Andersen. Mogens Ingvarsen bruger ulvehovedet som våbenmærke, og er sammen med faderen indplaceret i Godovslægten i Danmarks Adels Aarbog ved hjælp af et meget hurtigt og delvis konstrueret generationsskifte¹²⁾.

5. Mogens Pedersen Langs bomærke og hans søn Peder våben på to segl under samme dokument fra 1395 1/7. Mogens Langs segl er det største af alle borgerseglene fra perioden og blandt de få, hvor bomærket fremtræder på damaseret baggrund. Mogens Langs segl har diameteren 34 mm, Peder Mogensens 18 mm. AM XLII, 7. Fot. Det Arna-Magnæanske Institut.

Det er fristende at opfatte denne sammensætning af ensartede bomærker og ens våbenmærker, som her er omtalt, som beroende på en eller anden slægtsforbindelse mellem Lang'erne og Ingvar Andersen. Hvis der kan findes sikrere beviser for slægtskab, ville jeg tro, at man forsigtigt kunne tage det som et eksempel på, at en adelslægt ved siden af det arvelige våbenmærke har haft et arveligt bomærke.

Ligesom der er borgere, der har haft to våbenmærker, er der en borger, der har to bomærker. I hvert fald optræder navnet Ingvar Karlsen sammen med to forskellige bomærker (fig. 4: 34 og 35), og da navnene i fornavn og patronymikon er så sjældne, kan man formentlig sikkert regne med, at der kun er tale om én person.

Der er forholdsvis få tilfælde, hvor en borger som seglmærke har et bomærke i skjold. Det tidligste eksempel er fra 1380-erne og tilhører borgeren Brynikin¹³), som iøvrigt er den eneste Roskildeborger fra perioden, som også bruger kontrasigil. Den særlige baggrund, som må formodes at eksistere, for kombinationen af bomærke og skjold fremgår ikke umiddelbart.

Seglmærkerne fra de tre grupper forekommer ikke jævnt fordelt over hele den behandlede periode. Et indtryk af *den tidsmæssige fordeling* kan man få ved at foretage en opgørelse over mængden af seglmærker i tre tidsafsnit på hvert 60 år indenfor perioden 1270–1450. Selv en så grov deling viser sig at være tilstrækkelig til at konstatere, at der sker ændringer i sammensætningen af seglbestanden.

I fig. 6 er vist en optælling af Roskildeborgere kendt fra perioden fordelt i de tre tidsafsnit. Den kraftige stigning i antallet fra 1270–1330 til 1331–1390 kan have flere årsager. For det første spiller diplomernes beva-

ringsforhold en væsentlig rolle, der også har betydning for antallet af segl. Men dernæst er der noget, der tyder på, at der sker en ændring af bystyrets struktur, så flere af borgerne er blevet inddraget i arbejdet, idet et byråd sammensat af rådmænd og borgmestre får flere beføjelser. Titlerne consul og proconsul knyttet til enkeltpersoner ses først fra midten af 1300-årene, men allerede i 1330-erne ses sager, hvor der er et langt større antal vidner end tilsvarende sager tidligere har haft. Når en sag bevidnes på bytinget, kommer der mange navne i og mange segl under et dokument.

I diplomerne er det som regel tydeligt anført, hvem der har besejlet, og i de tilfælde, hvor originaldiplomet er bevaret, kan man sammenholde disse oplysninger med antallet af segl eller huller, hvori seglremmen har været fæstnet. Herved er det muligt at se, hvor mange af diplomernes borgere, der har haft segl (fig. 6).

Ser man på den tidsmæssige fordeling af seglmærker alene ud fra de bevarede segl, får man i nogen grad et falsk indtryk, dels på grund af bevaringsforholdene, dels på grund af ændringerne i antallet af borgere i dokumenterne. En slags korrektion kan man få ved at sammenholde mængden af seglmærker med mængden af borgere, eller måske snarest med mængden af borgere, som vides at have haft segl.

Nu er antallet af borgere med kendt segl (fig. 6) ikke identisk med antallet af kendte seglmærker (fig. 7), fordi nogle har haft mere end et seglmærke, nemlig Gynzeke Gynzelsin og Jakob Gudmundsen, der havde to våbenmærker, Peder Mogensén, der havde et bomærke og et våbenmærke, og Ingvar Karlsen, der havde to bomærker. Men forskellen mellem antallet af borgere, som vides at have haft segl, og borgere

	1270—1330	1331—1390	1391—1450
borgere nævnt i diplom	26	71	78
beseglende borgere	12	57	71
borgere med kendt seglmærke	6	27	53

6. Antallet af borgere nævnt første gang i et diplom fra et af de tre tidsafsnit, antallet af borgere, der i et diplom er nævnt som beseglende, og antallet af borgere med kendt seglmærke.

med kendt seglmærke giver et minimumstal for mængden af ubekendte seglmærker. Dette kan benyttes ved en sammenligning (fig. 7).

En optælling af seglmærkerne fordelt i grupper og tidsafsnit samt en udregning af den procentvise fordeling er vist i fig. 7.

Et væsentligt resultat af denne opgørelse er, at bomærker ikke kendes fra de første 60 år, men optræder i de to følgende tidsafsnit med såvel stigende antal som stigende andel.

Antallet af våbenmærker er ikke markant varierende, men våbenmærkernes andel falder tydeligt.

Bomærker i skjold er i skemaet udskilt som en særlig gruppe, men der er så få, at man næppe kan registrere en udvikling. Det må dog bemærkes, at de — ligesom de rene bomærker — ikke optræder blandt de tidligste borgersegl.

Også gruppen med andre mærker tegner sig både absolut og relativt for så lidt, at man blot kan registrere, at den er der.

Tallene for de ubekendte mærker varierer som nævnt sammenhængende med bevaringsforhold og den eventuelle ændring i bystyrets struktur. De to forhold kommer til at hænge sammen på den måde, at i de tidligste diplomer

er det de samme borgere, der går igen i mange forskellige forbindelser, mens borgernes optræden i dokumenterne senere bliver langt mere udpræget i roller som vidner på bytinget.

Med alle forbehold må tallene i fig. 6 og 7 kunne sammenfattes således, at der kan konstateres en udvikling i retning af, at der i løbet af perioden 1270—1450 bliver færre af de borgere, der har segl, som heri har et våben, samtidig med, at der bliver flere, som i deres segl har et bomærke.

Man kan overveje, hvad baggrunden kan være for denne udvikling, om den skyldes rent lokale forhold, eller om den er led i en landsomfattende tendens. Her er der mulighed for at sammenligne med seglene fra *Ribe*.

	1270—1330	1331—1390	1391—1450
våbenmærker	4 33%	12* 20%	11* 15%
bomærker	0 0	14 24%	37 51%
bomærker i skjold	0 0	3 5%	4 6%
andre mærker	2 17%	0 0	3 4%
minimum af ubekendte mærker	6 50%	30 51%	18 24%
seglmærker ialt	12	59	73

7. Absolut og procentvis fordeling af seglmærkerne i grupper inden for de tre tidsafsnit, samt minimumstal for ubekendte mærker, d.v.s. forskellen mellem antallet af beseglende borgere og antallet af borgere med kendt seglmærke.

* Gynzeke Gynzelinsens 2. våben og Peder Mogensens våben er regnet til den periode, hvori seglet forekommer.

Noter og bevisninger:

1. En utrykt specialcastrandling, Ingrid Lysdahl: Bypatriciatet i Roskilde og Ribe og dets besiddelse af landgods indtil slutningen af det 15. århundrede, Århus 1973. Til nærværende artikel har jeg yderligere foretaget en gennemgang af seglene, således at oplysninger om disse bygger på selvsyn.
2. Som borgere betragtes her personer, der i diplomerne optræder med en af titlerne: civis/borger, consul/rådmænd og proconsul/borgmester, samt villanus/bymand, der dog sjældent bruges om Roskildeborgere. En nærmere beskrivelse af de sociale grupper i byerne kunne være ønskelig, men er vanskelig at give for den behandlede periode. Det skal blot nævnes, at langt fra alle, der bor i byerne, kaldes borgere — foruden disse er der gejstlige og adelige samt (de fattigere?) håndværkere og et proletariat, som kun sjældent kommer frem i kilde-materialet.
3. Inddelingsprincipperne er fremført i Thisets anmeldelse af Henry Petersen: Danske gejstlige Sigiller, i Historisk Tidsskrift 6.rk.I, p 727.
4. Der henvises til beskrivelser af segl i Diplomatarium Danicum (DD) og i Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis, 1. rk. (Rep.) ved hjælp af dato; til Henry Petersen: Danske gejstlige Sigiller, og samme: Danske adelige Sigiller i det XIII. og XIV. Aarhundrede, med bogstaverne G. og A. samt afbildningens num-

mer; til A. Thiset: Danske adelige Sigiller i det XV., XVI. og XVII. Aarhundrede, ved hjælp af den brugte kode af bogstav, romertal og arabertal; samt til artikler af Ernst Verwohlt i Heraldisk Tidsskrift »Borgerlig Heraldik i dansk Middelalder« (Verwohlt 1960) og »Roskilde bys våben og segl« (Verwohlt 1966). Andre henvisninger er uforkortede.

Det må tilføjes, at »borger Benedikt« (Verwohlt 1960 p 99) i kilderne benævnes advocatus og derfor ikke kommer ind under den i note 2 opstillede definition.

5. Danmarks Adels Aarbog 1904, Mule af Falkendal.
6. Beskrivelse i Diplomatarium Suecanum VIII, 7192: spetsovalt (sittande biskop i spetsbågebyggnad; därunder knäböjande biskop mellan skjöld med två korslagda nycklar över biskopkräkla och skjöld med två korslagda örnlör).
7. Gengivet i Diplomatarium Arna-Magnæanum, Vol. I, Tab. X og i Danmarks Riges Historie II (1898–1905) p 90.
8. Afbildet i Diplomatarium Arna-Magnæanum, Vol. I, Tab. X.
9. Afbildningen i Diplomatarium Arna-Magnæanum, Vol. I, Tab. XI er ret nøjagtig. Der er ikke skjold om figuren som på tegningen Verwohlt 1960 p 97 fig. 5.
10. Se dog Verwohlt 1960 p 96 fig. 4, hvor billedteksten må gå på et pantebrev af 1314 4/1, der dog ikke svarer til afbildningen, sml. DD's seglbeskrivelse.

8. Mogens Saxesens våben og Peder Nielsens bomærke fra 1363 21/12. Begge seglene har diameteren 24 mm. AM XXI, 21. Fot. Det Arna-Magnæanske Institut.

11. Einar Bager: Ett bidrag til bomærkenas historia, Malmö Fornminnesförenings Arsskrift 1937, p 7–16. Allan Tønnesen: Helsingørs bomærker (1968), og artikler i Heraldisk Tidsskrift.
12. Danmarks Adels Aarbog 1894, Godov.

13. Om Brynikin se også Verwohlt 1960 p 99 fig. 11. Jeg er mest tilbøjelig til at opfatte mærket som et bomærke. Brynikin er mandens fornavn, og han optræder ikke med patronymikon.

Konung Carl XVI Gustafs monogram

Konung Carl XVI Gustaf har fastställt utformningen av sitt monogram. Ärendet har varit anförtrott åt riksarkivets heraldiska sektion, som därvid anlitat den grafiske konstnären Karl-Erik Forsberg för kompositionen. Utgångspunkten var självfallet ett studium av Carl X Gustafs och andra kungliga monogram, men resultatet har blivit självständigt.

Vid utformningen av monogrammet har inriktningen varit att ge bokstäverna ett samtidigt dekorativt och stramt intryck. De svenska konungarnas monogram har mestadels präglats av barockens och rokokons sirlighet, ofta i spegelvända slingor. Detta monogram är i sin helhet en återgång till den italienska skrivkonstens kursiv från 1500-talet. Man använde då som storbokstäver antikvans upprättstående form men tillade dekorativa slingor

såsom bokstaven G i monogrammet visar. I dette fall har den netatgående slingan förstärkt intrycket av symmetri och bildar tillsammans med kronans kupol en sluten oval. Den kungliga kronan ansluter sig till den typ som år 1966 framlades av utredningen angående rikets vapen och flagga.

Vid sidan av detta huvudsakliga monogram har gravörmästare Lennart Askwall utfört ett monogram för speciella ändamål såsom gravering på glas och annat. Lennart Askwall har utövat sitt yrke under snart femtio år och innehar sedan 1960 posten som ordförande i Sveriges gravörmästareförening. Till skillnad från Karl-Erik Forsbergs komposition är Askwalls ett spegelmonogram, där varje initial är ställd mot sin spegelbild.

G. Sch.

Det færøske flag

Al Sven Tito Achen

HVAD VILLE vi ikke give for at vide, nøjagtig hvornår fx det danske flag første gang var taget i brug, hvem der var dets ophavsmand eller ophavsmænd, hvorfor det kom til at se ud netop som det gør, og hvilke tanker der i det hele taget lå bag det. Dog, de ønsker vil vi aldrig få opfyldt.

Helt anderledes er forholdet med hensyn til *Færøernes flag*. Her er vi så heldige, at vi kan få svar på sådanne spørgsmål. De personer som skabte det færøske korsflag har beskrevet hvorledes det gik til, og vi kan faktisk følge flagets tilblivelse og fødsel næsten time for time. Det er en bevægende skildring af, hvad et flag kan betyde for et folk, noget man let kan glemme, når man selv tilhører en nation der har haft sit flag i århundreder. På Færøerne og på færøsk er historien kendt, men på dansk er den aldrig før fortalt i sin helhed.

Under Færøernes nationale opvågnen i 1800-tallet opstod også trangen til at få et eget, færøsk flag. Udgangspunktet fandt man i Færøernes gamle våben, kendt fra 1300-tallet: en hvid vædder i blåt felt. Man overførte simpelt hen våbenbilledet til et flag, dog således at den blå dug blev omgivet af en rød kant. I 1906 oprettedes Selvstyrepartiet, og dette gav anledning til at man skabte endnu et færøsk flag, nemlig med en strandskade i (se figur 1). Strandskaden, på færøsk: tjaldur, er Færøernes nationale fugl. Alle færinger kender Poul Nolsøes fuglekvad fra begyndelsen af 1800-tallet, hvor tjalduren skildres som den der værner de små fugle mod rovfuglene (de danske embedsmænds) overgreb.

Ingen af disse to flag, hverken vædder-flaget eller tjaldur-flaget, fik dog nogen større udbredelse, undtagen måske ved de årlige Sankt Olavs festligheder omkring 29. juli, hvor de anvendtes ikke så lidt (se senere). Det flag som sejrede – i mere end én betydning – var det færøske *korsflag*: et rødt kors med blå kanter i en hvid dug (figur 2). Den skildring af dette flags tilblivelse der følger, er lånt fra hvad *Pauli Dahl*

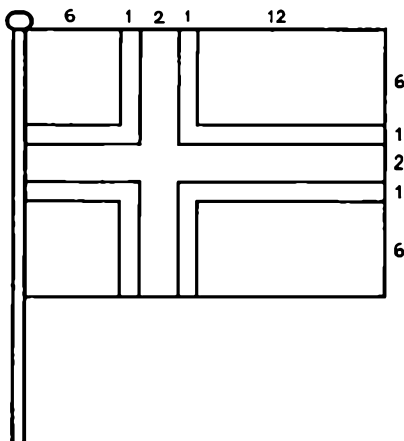
1. Færøsk Forening i optog gennem København i begyndelsen af 1920'erne. I spidsen bæres et flag med tjaldur, strandskaden. Billedet udlånt af Fru Sólrún Ferslev, datter af Janus Øsursson.

og *Janus Øssursson* har skrevet herom (se bagerst). Først dog en parentes:

Nøjagtigt samme grundmønster som i Færøflaget bruges i flaget for det britiske redningsvæsen, *Royal National Lifeboat Institution*, oprettet 1824 og fra 1880'erne med eget flag. I midten af dette flag sidder der dog et gult kronet anker, og insitutionens initialer *RNL I* i rødt er anbragt i de fire hvide hjørnefelter, et bogstav i hvert felt. Der er åbenbart dem på Færøerne der har troet, at dette flag (som mange færinger må have set) på en eller anden måde har været inspiration til det færøske flag. Der er imidlertid ingen sammenhæng, siger Dahl. Ligheden er tilfældig, de unge mennesker der i 1919 skabte det færøske flag kendte slet ikke det nævnte britiske flag.

Færøflagets tilblivelse

Det var skelsættende år for os [færøske studenter i København], da Første Ver-

2. Det færøske korsflag i sine rette proportioner (efter »Alverdens flag i farver«, Politikens Forlag 1970). Rødt kors med blå kanter i hvidt. Den blå farve betegnedes oprindeligt som »mørkeblå«, men fastsattes 1959 til »azurblå«.

denskrig var ved at være slut, og præsident Wilson i 1918 forkyndte de Forenede Staters krigsmål, de berømte Fjorten Punkter. Især var vi bjergtaget af hans tanke om Folkenes Selvbestedmelsesret: den idé at ethvert folk, om det ønskede det, skulle have ret til at regere sig selv og til at ordne sine egne forhold.

Der var dengang et stærkt sammenhold mellem os færøske studenter i København, og vi kom tillige meget sammen med de islandske studenter. Det gjaldt navnlig *Jens Oliver Lisberg* og mig selv [*Janus Øssursson*]. Mange fra begge disse grupper boede på Regensen, og vi var altid velkomne gæster hos hinanden. De inviterede os også med, både i Islandsk Forening og i den islandske studenterforening, og vi tog dem med i Færøsk Forening. Deres kærlighed til deres fødeø og deres stolthed over at være islændinge gjorde et stærkt indtryk på os, og da vi 1. december 1918 var med til at fejre Islands Selvstændighed, fyldtes vi af en følelse af fællesskabet mellem islændingene og os. Men også af forskellen: de havde deres eget flag, som vajede over land og hav, vi færinger — vi havde ikke noget flag. Det flag vi hejsede ved glædelige eller sørgelige anledninger — det var ikke et færøsk flag. Men var Færø-folket ikke den nation i Norden som havde det stærkeste særpræg og udgjorde den mest sluttede enhed? Havde vi ikke vort eget sprog, vor egen historie, vort eget klart afgrænsede land? Alligevel var det en anden nations flag som vajede over os — vi var en anden nations ejendom.

Dette talte Lisberg og jeg [*Janus Øssursson*] ofte om under vores daglige spadseretur på Langelinje i vinteren 1918–19. Han boede dengang i Store Kongensgade 92 sammen med *Pauli Dahl*, og dér fremkom vi over for hinanden med adskillige forslag til et flag,

3. Fra Færøsk Forenings 25 års mindefest for det færøske flag den 2. marts 1944 i København. Efter Pauli Dahl.

der skulle være vores nationale kendsmærke. At der i vort land var en længsel efter et sådant mærke, vidste vi. De af os som havde været hjemme på Færøerne til Sankt Olavs festen i 1917 og 1918, havde set den ene båd efter den anden stævne til Torshavn under flag med tjaldur- eller vædderfigurer i, og kun få med det danske flag. Men alle disse flag var hjemmelavede og derfor forskellige. I nogle af dem var der én tjaldur, i andre var der flere; i nogle flag sås en vædder alene, i andre en vædder + en eller flere fugle; i nogle var tjalduren gengivet flyvende, i andre stående; og så videre.

I modsætning hertil bestod alle vore udkast i korsflag. Problemet lå i farvesammensætningen. Vi var fuldstændig enige om, at vi ville holde os til de norsk-islandske farver: rødt, blå og hvidt, men hvilken af disse farver skulle hjørnefelterne have? Dog, Norge havde rødt, Island blå. Hvis vores flag ikke skulle ligne de andre for meget, måtte det have hvide hjørnefelter. Lisberg foreslog, at korset skulle være blåt yderst og rødt inderst, sådan at de blå

kanter tilsammen var lige så brede som den røde midterstribe, og at bredden af det tofarvede kors skulle udgøre en fjerdedel af flagets højde ved stangen.

Vi fik os straks lavet to bordflag i denne udformning hos Nordisk Flag- og Fanefabrik i Frederiksberggade, og ved påskefesten i Færøsk Forening 2. marts 1919 i Brohusgade 17 i København blev disse to flag så af stud. polyt. *Louis Zachariassen* for første gang båret frem for en forsamling af færinger. Ifølge *Emil Joensens* referat i foreningens protokol gik det således til [her noget forkortet]:

»Først var der spisning, siden færøsk dans, siden punch. Ved punchen talte højskolelærer Rasmus Rasmussen for Færøerne, folketingsmand *Andreas Samuelsen* for Danmark, landstingsmand *Jóannes Patursson* for Færøsk Forening, og indimellem talerne var der sange. Siden sang man »Jeg øer vød« [den færøske nationalsang], og efter den trådte *Louis Zachariassen* frem med det nyskabte færøske flag. Han opfordrede alle færinger til at bruge dette flag i stedet for flag med en vædder i.

Dets hvide farve skulle minde os om lyset fra havet og om Færøernes rene, klare himmel, medens det røde-og-blå kors, sammensat af de ældgamle færøske farver, skulle minde os om vores samhørighed med de andre nordiske lande, de eneste som i deres flag har et kors . . . Hurra-råbene rungede, og der blev sunget flere sange. Den islandske student Sveinbjørn Høgnason ønskede færingerne til lykke med deres nye mærke. En norsk student udtalte sin glæde på Norges vegne, og Maria Mikelsen på Sveriges. Igen blev der sunget mange sange, båret af stærk færøsk nationalfølelse.

Efter festen bestilte Lisberg et stort, rigtigt flag. Han og jeg [Janus Øssurs-son] hentede det sammen i Nordisk Flag- og Fanefabrik, og derfra tog vi hen på Regensen til Emil Joensen, som boede på 7. gang værelse 16. Vi kunne slet ikke vente med at se flaget vaje i fri luft og hængte det straks ud fra Emil Joensens vindue. Nogle islandske studenter som stod nede i gården, hilste det med et dundrende hurra. Det var første gang flaget hejstes i det fri.

Den 2. juni 1919 foretog Færøsk Forening en udflugt til Nordmandsdalen i Fredensborg med ca. hundrede deltagere. Flaget var med og blev båret frem af Kjartan Mohr og Andreas Seyðberg fra Kunoy . . . Stor var glæden – som der står i foreningens protokol – da det vakre færøske flag kom til syne og vajede midt i dalen.

Straks efter denne udflugt rejste Lisberg hjem til Færøerne. Han havde flaget med sig, og for første gang blev det færøske flag hejst på Færøerne. Det skete i Lisbergs hjembygd, Fámjin, på Suðuroy, 22. juni 1919.

Det var sidste gang Lisberg så Færøerne. Da sommerferien var forbi, tog han tilbage til Danmark, men hans liv blev ikke langt. Den spanske syge hær-

gedede den vinter. Han blev angrebet, blev svagere og svagere, og året efter, den 31. august 1920, døde han. Hans venner sørgede over hans bortgang, og over de store ideer og den kærlighed til hjemstavnens der gik bort med ham. Men det færøske flag vajer over hans minde, og vil vaje så længe Færøerne står.

Nu tog ungdomsforeningerne på Færøerne sig af flagsagen og antog flaget som deres. Det var nu ikke længere blot et »studentersflag«, det var et flag for alle færingere. Interessen for flaget og kærligheden til flaget voksede langt hurtigere end vi havde forestillet os, ja det blev til en brand, og bare tolv år efter hin mindeværdige aften i Færøsk Forening i København, da flaget blev båret ind af Louis Zachariassen, skrev Selvstyrepartiets avis Tingakrossur 4. marts 1931 disse ord:

»Det er fra studenterne at dette flag er kommet til det færøske folk, og færingerne har i stadig stærkere grad kåret sig flaget som Færøernes frihedsymbol. Både til lands og til søs har færingerne lagt kærligheden til deres hjemstavn for dagen ved at hejse dette flag. Det har vajet på havet og i havnene i begge lande – også i Danmark. Tusinder af færingere er nu med deres hjerte knyttet til dette flag, og så længe det færøske folk drager ånde, skal dette flag være deres«.

Så vidt Pauli Dahl og Janus Øssurs-son.

Flagets senere historie

Fra 1931 var flaget i alment brug på Færøerne, stiltiende anerkendt af de danske myndigheder, om end foreløbig uofficielt. Inden man var nået så vidt, havde der dog fundet et par »episoder« sted, som man i dag – fra dansk og sikkert også fra færøsk side – kan

4. En tegner-kommentar til flag-episoden ved statsminister Staunings besøg på Færøerne i 1930. Tegning af Herluf Jensenius i »Dagens Nyheder«.

tænke på uden vrede følelser, måske endda med et smil, men som dengang vakte stor opsigt. En af dem var ved statsminister Staunings besøg på Færøerne i 1930, hvor Færø-flaget var iøjnefaldende, medens det danske flag var »forsvundet« og først blev »fundet« med noget besvær, for siden at blive revet ned (se figur 4). En anden demonstration fandt sted, da det færøske flag blev hejst på Island ved Altingets 1000 års fest samme år.

Den 9. april 1940 besatte tyskerne Danmark, og fire dage senere gik engelske tropper i land på Færøerne. Det ville under disse forhold have været unaturligt og forvirrende – og kunne være risikabelt – for færøske skibe at føre det danske flag. Ved et folkemøde i Torshavn 24. april, ledet af digteren H. A. Djurhuus og med Andreas Ziska og landstingsmand Jóannes Patursson som hovedtalere, krævede man at færøske fartøjer skulle føre Færø-flaget, og kun dét, både i mastetoppen og malet på skibssiden.

Amtmand Hilbert protesterede på den danske regerings vegne over for det britiske konsulat, men nok snarere af hensyn til regeringen i København i dens forhold til tyskerne end som et forsøg på at hindre en udvikling, der ikke kunne være anderledes. Faktisk havde Storbritannien allerede anerkendt – eller rettere: krævet – det færøske flag som eneste mærkning af færøske skibe. Og 25. april bekræftedes dette officielt fra britisk side, af ingen mindre end Winston Churchill personligt, dengang endnu marineminister, i en radiotale i BBC. På land kunne der stadig flages med Dannebrog.

Efter krigen gennemførtes Loven om Færøernes Hjemmestyre i 1948. Ifølge denne anerkendtes brugen af det færøske flag uden indskrænkninger på Færøerne og på færøske skibe. Også i Danmark kan der uden særlig tilladelse flages med Færø-flaget. Rigsmyndighederne på Færøerne flager med Dannebrog, og også private har lov til at bruge det danske flag, men det ses sjældent.

Tilbage står at nævne, at Lisbergs flag, det første færøske flag, i dag opbevares i kirken i hans hjembygd Fámjin. Under det står at læse: »Studenten Jens Oliver Lisberg lod det vaje for første gang her i bygden«. Janus Øssursson døde 1964 i København. Ved begravelsen var hans kiste svøbt i det færøske flag.

Tak for hjælpen

Artiklen bygger bl. a. på:

Edwin Juhre: De nordiske korsflag, Dansk Udsyn, 21. årgang 1941, side 382, Færø-flaget 50 år, Berlingske Aftenavis 30. august 1969, side 16,

Chr. Fogd Pedersen: Alverdens flag i farver, Politikens Forlag 1970, side 143, og især:

5. En gruppe fiskerbåde under Færø-flaget. Billedet er taget i Klakksvík havn, vistnok under et kongebesøg i juni 1959, hvilket forklarer de danske flag på kajen i baggrunden. Fot. Allan Moc.

Pauli Dahl: Brot úr flaggsins søgu, *Gluggin*, nr. 4, Tórshavn april 1969, side 4–8, som igen i udstrakt grad citerer en artikel af:

Janus Øssursson i den færøske studenterforenings 25 års mindeskrift, *Minnisriti Studentafelagsins*, 1935.

Jeg har tillige modtaget hjælp fra tre personer, som jeg gerne vil takke for deres venlighed: overlæge *Pauli Dahl*,

der fra Færøerne har sendt mig nummeret af »*Gluggin*» med hans artikel; forfatteren *Poul P. M. Pedersen*, som har hjulpet mig med at oversætte Dahls færøske tekst (oversættelsen, som er ret fri, er dog naturligvis mit ansvar); og Fru *Sólrún Ferslev*, datter af Janus Øssursson, som har stillet billeder til rådighed og tillige har læst mit manuskript igennem.

Heraldisk litteratur siden sidst

Symbolik i heraldikken

Robert Viel: *Les origines symboliques du blason* og F. Cadet de Gassicourt & Baron du Roure de Paulin: *L'hermetisme dans l'art héraldique*; 334 sider med mange illustrationer; Berg International, Paris 1972; frcs. 110(?) indb. i lærred.

Denne smukke bog er indholdsmæssigt meget uensartet. For det første består den af to dele, af hver sine forfattere og om vidt forskellige emner. For det andet er disse dele af uensartet kvalitet.

Robert Viels afhandling om »Symboliske elementer i heraldikkens oprindelse« er delvis optryk af en artikelserie i det schweiziske tidsskrift »Archivum heraldicum«. Han fortæller, hvad man véd, eller hvad man har lov at slutte sig til, om heraldikkens opståen omkring midten af 1100-tallet. Om de stammetotem eller folkemærker, der var i brug længe før, og som delvis kan følges tilbage til hedsens tid. Og om de to tendenser, der brydes inden for denne »totem-heraldik«: et mærke kunne dels stå for *et individ* (overvejende med fredelige formål?), dels for *en gruppe* (vel især i krig). I den egentlige heraldiks opståen og tidlige udvikling mener Viel, at dynastiet Plantagenet, med besiddelser i Nordfrankrig, England og Nederlandene, har spillet en afgørende rolle.

Alt dette er stort set velkendt, om end Viel selv bidrager med adskillige gode iagttagelser. Mere usædvanligt er hans synspunkt: at de fleste af den tidligste heraldiks figurer skal opfattes som symboler. En del har han utvivlsomt ret i, hans eksempler og belysninger (fx med tekster fra samtidig ridderdigting) er ofte overbevisende.

Men synspunktet tager magten fra ham. Når det passer i hans ræsonnementer, er fx *en drage* »jo« det samme som *en panter* eller *en ulv*. De sammenhænge, han på denne måde etablerer, beruser ham, og til slut kan hvad som helst be-

tyde hvad som helst. Hertil kommer, at han, sikkert ubevidst, snyder i selve den tankemæssige eller sproglige fremstilling. Gang på gang skriver han noget i retning af: »den mulighed kan ikke afvises, at der er en forbindelse mellem sådan og sådan...«, for så, lidt længere fremme, at fortsætte: »som vi har set, er der upåtvivlelig en forbindelse mellem...«

Danske forhold strejfes et par steder, og hvad »hjerterne« i det danske kongevåben angår, giver Viel de danske heraldikere ret, som mener, at de har udviklet sig fra runer (!), men han peger dog på, at de også kan have en forbindelse med den bibelske lignelse om sennepskornet.

Bogens anden halvdel, »Skjult symbolik inden for den heraldiske kunst« — som er et optryk af en artikel fra 1907 — handler om noget helt andet. Forfatterne har det fornuftige synspunkt, at alting i et våben — figurer, farver, kombinationer osv. — må have en ganske bestemt årsag. Våbenets første ejermand må have valgt dem netop sådan-og-sådan af ganske bestemte grunde, og en af de interessanteste sider af det heraldiske studium er at finde frem til disse grunde. Der gives en lang række eksempler, nogle særdeles belysende og interessante, andre (især fra våbensagn) nærmest komiske i deres naivitet.

Og derpå går forfatterne over til det egentlige emne for deres afhandling, nemlig at påvise, eller sandsynliggøre, hvorledes medlemmer af hemmelige selskaber eller lignende: tempelherrer, astrologer, alkymister, rosenkruzere og frimurere (hvilken sidste gruppe forfatterne står meget fjendtligt overfor), har komponeret sig våbener ud fra deres »hermetiske«, dvs. hemmelige filosofisk-symbolistiske livssyn. Det drejer sig ikke blot om valg af figurer (himmeltegn, planter, fabeldyr, redskaber, osv.), men også om farver, felter og delingslinjer, der alle — ret fortolket — kan være udtryk for filo-

sofiske principper, temperamenter, dyder, laster, »livsvædsker« og andet lignende.

Meget af dette er naturligtvis, mildt sagt, usikkert, ikke blot ubeviseligt, men i vidt omfang også usandsynligt, men *noget af det* kan udmærket være sandt, og forfatterne holder egentlig en god (og pletvis munter) balance. De refererer de ofte hårtrukne fortolkninger, men giver til kende, når de synes, at hvad de fortæller, er mindre trovligt. Også rent sprogligt er de langt lettere omgangsfæller end den noget tungt skridende forfatter af bogens første del.

S. T. A.

Enhjørningen

Rüdiger Robert Beer: *Einhorn. Fabelwelt und Wirklichkeit*, 234 sider rigt illustreret; Verlag Georg D. W. Callwey, München 1972; pris: DM 38, indb. i lærred.

Af alle fabeldyr er enhjørningen utvivlsomt det populæreste: det for fantasien og skønhedssansen mest tilfredsstillende, og det som appellerer stærkest til det menneskelige behov for symbolik. Litteraturen om enhjørningen er stor – alene af danske forfattere er der, foruden artikler, fire selvstændige bøger om den – og denne flora har nu sat endnu et skud, i den foreliggende, overmåde smukke, meget vidende, kloge og vel skrevne bog.

Den første under europæiske himmelstrøg, som nævner enhjørningen, er den græske læge Ktesias (o. 400 f. Kr.). Han fortæller, at den lever i Indien, er på størrelse med et æsel og er kolossalt efterstræbt, fordi dens horn har den vidunderlige egenskab, at det neutraliserer alle slags gift. Et drikkebæger og spise-redskaber af enhjørningshorn garanterer, at man ikke kan forgives. Orientaliske fyrster var følgelig villige til at betale, hvad det skulle være, for dette horn. Beretningen blev gentaget og udbroderet af senere oldtidsforfattere, og især gennem tre af dem: Aristoteles, Plinius og Ælianus, blev den kendt i middelalderen.

Også i Bibelen optræder enhjørningen flere steder – i 4. og 5. Mosebog, i Jobs

Bog, Salmernes Bog og hos Esajas – snart som et skræmmende udyr, snart som det modsatte (i nyere oversættelser er det ord, som tidligere blev gengivet ved »enhjørning«, dog oversat på anden måde, i reglen som »vildokse«). I kirkefædrenes og andre teologers kommentarer til Bibelen udlagdes enhjørningen med dens ubændige kraft og utæmmelighed oftest som et billede på hedningers og jødernes modstand mod Kristi lære, på Kirkens fjender, ja, på Djævelen. Men ud fra andre skriftsteder kunne den også opfattes som et billede på det modsatte, endog på selve Jesus.

Til alt dette kom nu det værk, som hedder »Den Naturkyndige«, »*Physiologus*«, en »Dyrenes liv«, men ikke kun zoologisk. Den moral, den filosofi og den symbolik, som dyrenes verden kunne bringes til at indeholde, var nok så vigtig. Physiologus menes at gå tilbage til antikke forlæg, skrevet på græsk i Alexandria engang i århundrederne efter Kristi fødsel. På latin og oversat til de fleste af Europas folkesprog blev den uhyre populær i middelalderen.

Physiologus siger om enhjørningen, at det er et ret lille dyr, i størrelse ikke ulig en gedebuk, og overmåde modigt. Det har den egenskab, at det kan rense forurenede eller giftigt drikkevand ved at gøre korsets tegn i det med sit horn. I kraft og hurtighed kan intet andet dyr og ingen jæger hamle op med det, og det kan kun fanges på én måde: en ubetrøbet jomfru sætter sig i skoven, da vil enhjørningen komme, lægge sit hoved mod hornet i hendes skød og falde i søvn. Denne skønne, dobbeltbundede fortælling (som muligvis oprindeligt stammer fra Indien), udlægger Physiologus videre således, at enhjørningen er Jesus, der føres til og går ind i Jomfru Marias liv, for at blive født af hende.

Fra antikken kender man ingen afbildning af en enhjørning. Fra 600-tallet og senere stammer en række bogminiaturer og lignende, hvis »enhjørninger« dog ikke har megen lighed med, som vi i dag synes den skal se ud. Den klassiske enhjørning går tilbage til 1100-tallet: Farve

i reglen hvid; kroppen som en spinkel hest, dog med klove, ikke med hove, og med hale som en antilope; kraftig manke og undertiden med et »skæg« noget i retning af en gedebuks. Og midt i panden det pragtfulde horn, i reglen lige og snoet.

Fra de nævnte kilder: oldtidsforfatterne, Bibelen, dens kommentatorer og Physiologus, udviklede der sig en mægtig symbolflora. Enhjørningen var først og fremmest et symbol på jomfruelighed, renhed og kyskhed. Ofte associeredes den med Jomfru Maria, men den kunne også stå for Jesus, især i allegorisk kunst: jagt på enhjørningen, hvor den blev drevet mod jomfruens skød, var et billede på Jesu undfangelse. Drab på enhjørningen var et billede på Jesu korsfæstelse og død. Disse motiver var meget udbredt.

Gennem hornets evne til at afsløre gift og rense drikkevand blev enhjørningen symbol for renselse, helbredelse, medicinsk videnskab, og blev et almindeligt emblema eller skilt for læger og især for apotekere, ikke blot i den gamle verden, men også i den nye, således i Nordamerika.

Samtidig levede andre, ældre forestillinger videre, og enhjørningen kunne stadig stå for utæmmelighed og ubehersketthed, for stolthed (den døde, når den blev fanget), samt for ensomhed, eremit-tilværelse og klosterliv.

De seksuelle associationer, som naturligt opstod fra selve dens horn og fra beretningen om, hvordan den faldt i søvn i jomfruens skød, gjorde den tillige til et erotisk symbol, gennem århundreder en uundværlig del af udsmykningen på trolovelseskister og andre kærlighedsgaver, hvor den optrådte i talrige yndefulde situationer. Pulver fremstillet af enhjørningshorn var et anerkendt elskovsmiddel.

Med så mange prægtige symbolske betydninger at vælge iblandt — mod, ubæredighed, renhed, fromhed, erotisk tiltrækningskraft osv. — og med selve dyret en så skøn og fascinerende figur, var det ikke mærkeligt, at enhjørningen blev overmåde populær også i heraldikken.

Den optræder i fyrstevåbener — skjoldholder for den skotske konge og den brandenburgske kurfyrste, fx — i gejstlige våbener, og i et uoverskueligt antal adelige og borgerlige våbener.

Om alt dette fortæller forfatteren og om adskilligt mere, fx om enhjørningen i moderne digtning og om enhjørningens forhold til vildmænd og vilde kvinder. De ledsagende billeder, 163 stykker, deraf tolv i farver, er vidunderligt smukke og vidunderligt interessante. Fyldige, kommenterede litteraturoversigter. Rüdiger Robert Beer kan se, han kan forstå, han kan give disse glæder videre, han skriver som en verdensmand. Med ham, og med enhjørningen, er man i godt selskab.

S. T. A.

Skilte

L. B. og R. A. Ballinger: *Sign, Symbol and Form*, 192 sider, 25 × 29 cm; Van Nostrand Reinhold Company, New York og London 1972; pris £ 7.95 indbundet.

Bogen handler om skilte og skiltning, i vid forstand: butikskilte og kroskilte, reklameskilte og varemærker, vej- og trafikskilte, lige til gravminder, milepæle og nummerplader. Forfatterne interesserer sig for skiltes funktion, former og materialer, for bogstavers og taltegners udformning, og fremfor alt for de billeder og figurer, som skiltning har benyttet sig af i fortid og nutid. Det er her, de mødes med den heraldisk interesserede: en stor del af de i bogen gengivne skilte tangerer det heraldiske eller omfatter figurer, som også har en betydning inden for symbolikken.

Hvad oplysninger herom angår, må læseren dog stole på sig selv. Bogens tekst er ganske kort og — når forfatterne bevæger sig uden for skiltemagerens allersnærværeste professionelle område — i reglen aldeles intetsigende eller direkte gal (eller begge dele). Om *Korsel* skriver de fx (side 64), at det »i århundreder har været anvendt i sammenhæng med religiøse trosretninger«. *Århundreder! Tros-*

retninger! Hvad er det for en valen (og forkert) måde at udtrykke, at Korset i snart to årtusinder har været *den kristne religions* vigtigste symbol!

Med bogens *billeder* står det heldigvis bedre til. Der er ca. 260 i alt, hvoraf mange i farver, fra Nordamerika og de fleste af Europas lande, også nogle stykker fra Skandinavien. Flertallet er vel set og vel valgt (om end ikke særligt fremragende fotograferet). Det er en glæde at studere disse mange smukke billeder, og samtidig er det belærende at se, hvor afgørende de små ting er. Hvis proportioner og udførelse er i orden, er der noget dybt tilfredsstillende, ja, en skønhed, i de simpleste figurer: en saks, en handske, en kringle, en sav, en kornsegl, en hammer, et blad, en laks, en rødspætte. Og ikke blot skønhed. Der kan være noget mere, noget igangsættende, en impuls: en sådan dejlig figur må da *betyde* noget, den må da stå for noget andet og mere end blot sig selv! Det er nok i en sådan følelse, at symbolikken har sine rødder, eller en af dem.

Den der interesserer sig for heraldik, *bruger øjnene* mere end de fleste andre: facader, køretøjer, udstillingsvinduer, vinetiketter, uniformer, emballage, og altså også skilte. Det kunne jo være, der var noget af interesse, noget at glæde sig over, noget at lære af. Denne lyst, og efterhånden også evne, til at *se*, til at *følge på* og *lægge mærke til*, er en af heraldikkens glæder.

S. T. A.

Figurer

Peter Croy: *Die Zeichen und ihre Sprache. Zeichen, Symbole, Signets* (titel og fuld tekst desuden på engelsk, fransk og italiensk); 220 sider med omkring 2000 illustrationer; Musterschmidt, Göttingen 1972; indb. i lærred DM 78.

Forfatteren har især to ærinder. For det første at belyse enkle, klare figurers rolle og muligheder inden for reklame og det man i dag kalder firmaers eller institutioners *ansigt*, deres *corporate image*, anvendt som firmamærke eller varemærke, på emballage og tryksager, i

annoncering osv. For det andet at forelægge et materiale vedrørende de seneste års bestræbelser for at skabe et internationalt billedsprog, f. eks. inden for sport (Olympiske I.lege!), turisme, trafik, elektrisk apparatur m. m.

Med dette for øje har forfatteren samlet et stort billedmateriale, dels inden for de nævnte områder, dels andetsteds fra for at vise hvilke rigdomme af muligheder der foreligger for den som skal udarbejde sådanne firmamærker eller internationale billedtegn. Her er bomærker, indianske figurer, kvægmærker, notarsignaturer, klippemalerier, kemiske, matematiske, astronomiske, meteorologiske og elektrotekniske tegnsystemer samt adskilligt mere, bl. a. et stort antal japanske våbenmærker, de såkaldte *mon*.

Hertil kommer i hundredvis af variationer over, eller kombinationer af, fundamentale figurer såsom trekanter, firkanter, femkanter osv., cirkler og ovaler, skiver, ringe, stjerner, kors m. m. Ikke mindst denne del af bogen er ofte meget smuk og tillige mærkeligt fængslende. Hvis selv den enkleste figur er *rigtigt* udført, hvis den har de *rigtige* forhold mellem proportioner, flade, linjetykkelse m. m., kan der være noget — psykisk og næsten fysisk — dybt tilfredsstillende i den. Heri ligger utvivlsomt en af forklaringerne på glæden over god heraldik.

Bogens tekst er hele vejen igennem opført på fire sprog, i hver sin kolonne, hvad der virker dobbelt pompøst, da den i reglen ikke giver ordentlig besked om det man ser. I visse tilfælde er det helt fantastisk hvad der *ikke* står. Sine kundskabs spinkelhed søger den at skjule bag en camouflage af fremmedord eller ved *»videnskabelige«* — og komplet overflødige — definitioner, f. eks. af, hvad *»en linje«* er; *die Projektion eines Punktes in eine gegebene Richtung*, *»en linje kan være lang eller kort, tynd eller tyk«* og så videre!

Dog, er man interesseret i emnet, kan man se bort fra bogens tekst og holde sig til dens billedmateriale. Det kan man både lære af og glædes over.

S. T. A.

Nya kommunvapen i Norden

Sverige

Timrå kommun, Västernorrlands län. Som HT berättade i sitt marsnummer i år är den svenska kommunreformen slutligt genomförd vad landskapet Medelpad beträffar: »Den stad, de tre köpingar och det tiotal landskommuner som Medelpad tidigare bestått av har ersatts av summa summarum tre kommuner: Sundsvall, Timrå och Ånge.» Det nya, större Sundsvalls vapen skildrades i marsnumret; det är samma vapen som hade fastställts 1939 för den dåvarande staden Sundsvall. För det nya Ånges vapen redogjorde HT i sitt oktobernummer 1972. Det återstår att berätta om det nya Timrås vapen.

Timrå kommun bildades vid årsskiftet 1970–1971 genom sammanläggning av Timrå köping och Hässjö landskommun. Både köpingen och landskommunen hade fört vapen, köpingen sedan 1955 och landskommunen sedan 1960. Köpingens vapen visade i fält av silver två (uppryckta) röda tallar ovanför en av en vågskura bildad blå sköldfot. Till grund för vapenbilden låg ett sigill för Timrå socken härrörande från 1700-talet. Sigillbilden utgöres av en rad av sju tallar stående i en terräng som i förgrunden genomflytes av ett vattendrag. Vattendraget åsyftar uppenbarligen Indalsälven. Timråbygden ligger på ömse sidor om Indalsälvens utlopp i Bottenhavet.

Hässjöes vapen visade i fält av guld en enmastad röd båt med en blå vimpel fladdrande från masttoppen. Motivet hade hämtats från ett sigill för Hässjö socken härrörande från 1600-talet.

Frågan om vapen för den nya kommunen Timrå hänsköts 1971 av kommunstyrelsen till kommunens kulturnämnd. Kulturnämnden, vars ordförande är fru Ann-Mari Westling, in-

ledde sin utredning med en utställning av medelpadiska kommunvapen och sockensigill på kommunbiblioteket, med möjlighet för utställningsbesökarna att själva presentera idéer. Därefter lät nämnden, efter ingående diskussioner om olika tänkbara lösningar, uppgöra ett förslag. Förslaget tillstyrktes av kommunstyrelsen och antogs därefter av kommunfullmäktige. Det nya vapnet är en modifikation av köpingens vapen med tinkturerna hämtade från landskommunens vapen. En beskrivning av det som diskuterats fram med statsheraldiker Scheffer och som därefter förordats av statens heraldiska nämnd lyder: I fält av guld två röda tallar uppväxande från en av vågskuror bildad sänkt blå bjälke.

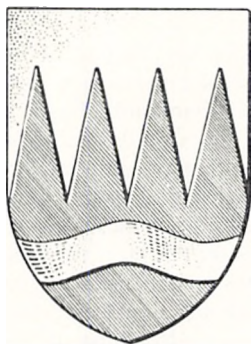
Vår bild visar det nya vapnet i en svart-vit version avsedd som vinjett i kommunala kungörelser och annonser. Det för denna version tillämpade maneriet markerar att tallarna och bjälken är av olika tinkturer.

Hans Schlyter.

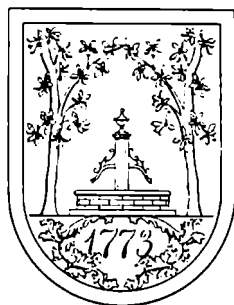
Danmark

Siden oktober 1973, Heraldisk Tidskrift nr. 28, side 384, har yderligere ca. tolv danske kommuner taget sig våben:

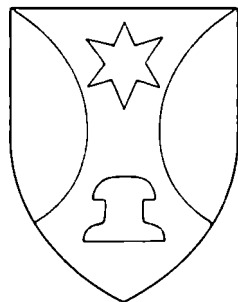
Holsted Kommune, Ribe Amt. Ved

Holsted Kommune

Christiansfeld Kommune

Thyborøn-Harboøre

fire spidser fra neden tværdelt af gult over grønt, i det grønne felt en vandret gul strøm. — De grønne spidser anskueliggør de store nåletræsplantager, som er karakteristiske for kommunen, og ved deres antal repræsenterer de de fire gamle kommuner, som udgør den nuværende. Strømmen står for kommunens vandløb, fremfor alt Kongeåen, grænsen mellem Nørrejylland og Sønderjylland, og i årene 1864—1920 rigsgæense. Udarbejdet af kgl. våbenmaler Aage Wulff. Registreret i Indenrigsministeriet, publiceret i Registreringstidende 8/2-74 og i Statstidende 6/4-74.

Christiansfeld Kommune, Sønderjyllands Amt. Inden for en gul bort, i hvidt felt et brøndanlæg med kumme og søjle, gråt med grønne vandtude, mellem to kastanjetræer, brune med grønne blade, og over en hvid skjoldfod med årstallet 1773, gult, i en grøn bladindramning. — Hovedmotivet er den brønd som byens skabere, kort efter dens grundlæggelse i 1773, anlagde på byens kirkeplads. Denne brønd blev et slags vartegn for byen, og et våbenmærke stort set som det her viste har været brugt af byen i adskillige år.

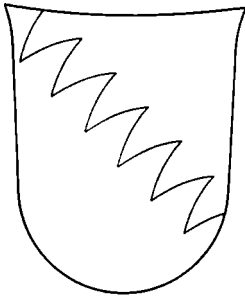
Thyborøn-Harboøre Kommune, Ringkøbing Amt. I blå felt mellem to gule flanker en gul seksodded stjerne

over en gul fortøjningspullert. — Det blå felt mellem de gule står for Thyborøn Kanal mellem to Limfjordstanger. Pullerten symboliserer havnepladsen bag tangen, og stjernen kan opfattes som en »ledestjerne«, der fører sikkert i havn. Vistnok udarbejdet af Statens Heraldiske Konsulent Paul Warming. Registreret i Indenrigsministeriet.

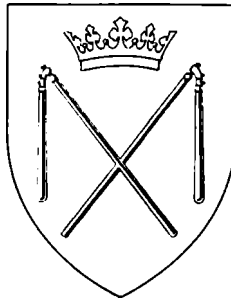
Solrød Kommune, Roskilde Amt. Ved et »ulvetandssnit« skrædelt af gult over rødt. — »Ulvetandssnittet« er inspireret af kommunens ældste registrerede stednavn, Ulvemose. De valgte farver, gult og rødt, spiller muligvis på kommunens navn, Sol-rød. Registreret i Indenrigsministeriet.

Dronninglund Kommune, Nordjyllands Amt. I grønt felt to gule krydsede pleje under en gul åben krone. — Plejlene, det gamle tærskeredskab, står for kommunens gamle landbrug, kronen for Dronninglund Slot, som kommunen har navn efter. Registreret i Indenrigsministeriet, publiceret i Registreringstidende 19/4-74.

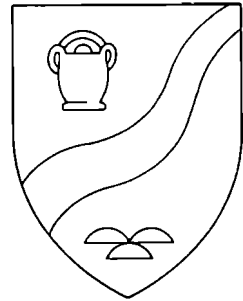
Gjern Kommune, Århus Amt. I grønt felt en blå sinister skråbjælke i form af en strøm, bredere forneden end foroven, mellem, øverst, en brun jydepotte og nederst tre brune høje. — Strømmen står for Gudenåen, jydepotten for den

Solrød Kommune

Dronninglund Kommune

Gjern Kommune

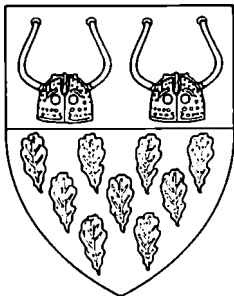
gamle jydapotteindustri i Sorring, og de tre høje for Gjern Bakker, et karakteristisk istidslandskab.

Stenløse Kommune, Frederiksborg Amt. Tværdelt af rødt og gult; i det røde felt, sidestillet, de to bronzealderhjelme fra Veksø, gule, og i det gule felt ni røde egeblade, placeret fire, tre, to. — De to berømte hornede hjelme fra bronzealderen blev fundet 1942 under tørvegravning i Veksø Mose i kommunen. Egebladene står for de store skovområder i Slagslunde og Ganløse. Våbenet er en let ændret videreførelse af våbenet for Stenløse-Veksø Kommune, der i 1970 blev slået sammen med Slagslunde-Ganløse til den nuværende kommune. Det gamle våben havde andre farver og ingen egeblade (se Heraldisk Tidsskrift nr. 17, 1968, side 325). Udarbejdet af Statens Heraldiske

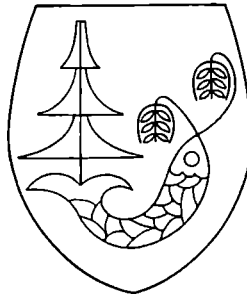
Konsulent. Registreret i Indenrigsministeriet.

Nørre Djurs Kommune, Århus Amt. I blåt felt et nåletræ, dekster, og to kornaks, sinister, over en fisk, vendt mod sinister, det hele hvidt. — Figurerne repræsenterer kommunens tre vigtigste næringsveje: skovbrug, landbrug og fiskeri.

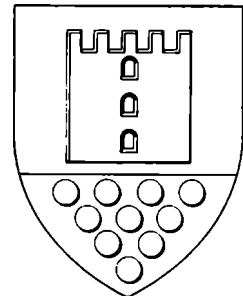
Rønede Kommune, Århus Amt. I hvidt felt et rødt kreneleret borgtårn, over en rød skjoldfod hvori ti hvide skiver (besanter), placeret fire, tre, to, én. — Tårnet står for Kalø Slot, som ligger i kommunen og som i flere perioder har spillet en rolle i Danmarks historie. De ti hvide besanter symboliserer Valdemar Atterdags indløsning og genrejsning af det pantsatte danske rige, som han begyndte i 1340 med at forpligte sig til at betale de holstenske

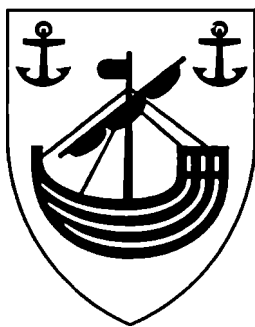
Stenløse Kommune

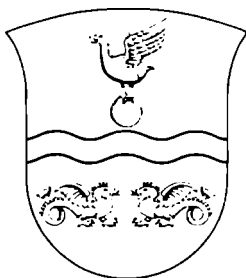
Nørre Djurs Kommune

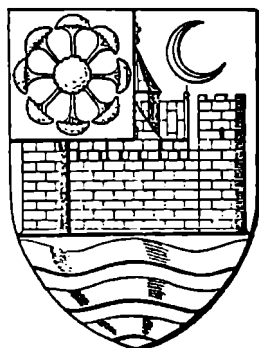
Rønede Kommune

Rødby Kommune

Storstrøms Amtskommune

Vanløse

grever 10.000 mark sølv for »det hus Kalø« med tilliggende. Registreret i Indenrigsministeriet, publiceret i Registreringstidende 20/7-73 og i Statstidende 5/10-73.

Rødby Kommune, Storstrøms Amt. I hvidt felt et rødt én-mastet skib med stander og rå med beslået sejl, foroven ledsaget af to røde ankre. — Siden 1680'erne kendes sejl for Rødby Købstad med et skib i. Det angav måske byen som overfartssted til Femern, måske var det blot det almindelige mærke for en havnekøbstad. Senere valgtes farverne rødt i hvidt, og der tilføjedes blå bølger. Efter kommunesammenlægning 1970 udelodes bølgerne, og de to ankre tilføjedes. De står for de to færgenhavn Rødbyhavn og den tilsvarende i Puttgarden i Tyskland. Udarbejdet i samarbejde med Statens Heraldiske Konsulent, tegnet af Claus Achton Friis. Registreret i Indenrigsministeriet, publiceret i Registreringstidende 21/8-73 og i Statstidende 5/10-73.

Storstrøms Amtskommune. I blå felt en vandret hvid strøm mellem, foroven, en gengivelse af figuren øverst på Gåsetårnet i Vordingborg, nemlig en gås med hævede vinger stående på en kugle, det hele gult, og, forneden, to gule kronede lindorme, med vinger og hver

to ben, vendt mod hinanden. — Strømmen er »talende« og står for Storstrømmen, farvandet mellem de to gamle amtskommuner, Maribo A. og Præstø A., som blev slået sammen for et par år siden. Gåsefiguren er taget fra Præstø Amtskommunes våben (fra 1936), hvor den indgik som en detalje på toppen af Gåsetårnet. De to lindorme er en videreførelse af lindormen i Maribo Amtskommunes våben (fra 1937), som igen var inspireret af våbenmærket for Junker Christoffer, Valdemar Atterdags søn, der døde 1363. Han var hertug af Lolland, og på hans gravmæle i Roskilde Domkirke optræder lindorme flere steder, én i hans skjold, og på hans rustning to, vendt mod hinanden, netop som i våbenet for Storstrøms Amtskommune. Registreret i Indenrigsministeriet, publiceret i Registreringstidende 31/8-73 og i Statstidende 5/10-73.

Vanløse, bydel i den vestlige part af Københavns Kommune. I hvidt felt et rødt borganlæg — en tindet mur med to tindede hjørnetårne og bag muren en kirkebygning med blå spir og tag — over tre vandrette blå strømme og ledsaget foroven af en gul stjerne og en gul halvmåne; over det hele, i øverste dekster hjørne, en blå kanton, hvori en blomst af en kvan-plante, hvid. — Ho-

vedskjoldet er det samme som byen Københavns middelalderlige våben, kantonens kvan (archangelica officinalis) er en gammel køkkenurt og lægeplante, hvis navn vistnok indgår i stednavnet Vanløse, oprindeligt altså »Kvanløse«. Udarbejdet af Aage Wulff.

Interessant ved dette våben er, at Vanløse ikke er en kommune, men udgør en del af Københavns Kommune. Initiativet til våbenet er taget af Vanløse Lokalråd, en halvofficiel organisation som søger at fremme Vanløse-interesser, men våbenet er skabt i forståelse med kommunestyret på Københavns Rådhus. Formålet er at »markere Vanløse«, og Lokalrådet opfordrer alle lokale institutioner, organisationer og foreninger til at bruge våbenet.

S. T. A.

Grønland

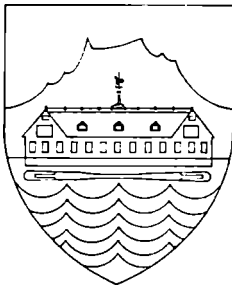
Siden oktober 1973 — Heraldisk Tidsskrift nr. 28, side 386 — har i hvert fald yderligere to grønlandske kommuner taget sig våben. Det drejer sig om følgende:

Godthåb Kommune, på den sydlige del af Grønlands vestkyst. I blåt felt og på baggrund af Sermitsiak-fjeldets hvide silhouet en gengivelse af Godthåb Seminariums bygning: rød, med grønt

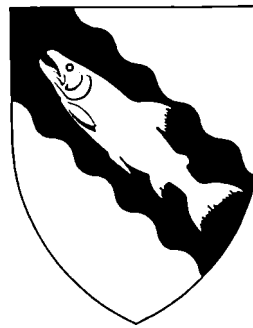
tag, rød vejrhane, gult indrammede vinduer, og hvidt fundament; under bygningen en gul kajakåre og tre hvide bølgestriber. — Seminariebygningen skal understrege, at Godthåb ikke blot er Grønlands største by og administrationens centrum, men tillige landets centrale uddannelsessted, med efterskole, realskole og seminarium. Også hanen på taget symboliserer oplysning. Sermitsiakfjeldet er Godthåbs vartegn, bølgerne anskueliggør byens beliggenhed ved fjorden, og kajakåren står for dens betydning som fangststed. Efter at flere andre forslag var overvejet, blev våbenet vedtaget af kommunalbestyrelsen 24. maj 1973. Det er udført af en lokal kunstner, lærer Ejner Heilmann.

Narsak' Kommune, i den sydligste del af Vestgrønland. I hvidt felt en blå strøm, anbragt som en skråbjælke, og heri en hvid fjeldørred. — Fjeldørreden, på grønlandsk *eqaluk*, er et ædelt vildt, beundret både af grønlandere og af sportsfiskende turister. En af kommunens bygder, Eqaluit Ilua, er opkaldt efter denne fisk, og en af Grønlands bedste fjeldørredelver findes i kommunen. Udarbejdet af Statens Heraldiske Konsulent Paul Warming og tegnet af Claus Achton Friis. Vedtaget af kommunalbestyrelsen i 1973.

S. T. A.

Godthåb Kommune

Narsak' Kommune

Register til Bind 3 = Nr. 21-30

Alfabetiseret med »Å« sidst, efter »æ/ä« og »ø/ö«. Udarbejdet af *Sven Tito Achen*.

- Abbeder, østrigske 276
Abel, hertug 153
Abraham Eriksen 100 ff
Abrahamson, slægt m.m. 349, 351
Achen, Sven Tito 50, 65, 84, 231 f, 268, 294 f, 329, 331, 333
Adam (-Even), Paul 9, 106 ff, 202
Adel, bøger om 92, 179
 Danmark, rangadel 281
 nøgle til våbener 425
 Sverige 179, 234
 adelskalendere 188, 246
Adeler, Fr. Chr. 320
Adelskalender 188, 246
Adler, selskab 189, 196, 246
Adolf 7. af Plön 147 ff, 152
Adolf af Holsten, grever 62, 147
Adolf Frederik, svensk konge 396, 406
Aelianus 43
Aerscot, d', dynastslægt 13 ff
Afladssegl 164 ff
Aflledning, se *Brisure*
Afrika 179
Ahlefeldt, slægt m.m. 149 ff, 160, 186
Ahlefeldt-Laurvig, slægt m.m. 160
Ahlefeldt-Laurvig, Jørgen 306 f
Ahlefeldt-Laurvig-Bille, slægt 160
Ahlefeldt-Laurvig-Lehn, slægt 160
Albani, slægt 405
Albrecht af Mecklenburg, svensk konge 109, 117 ff, 142, 205, 396, 437
Aldenburg, Antoinette Augusta 154 ff
Alerion 338
Alexander 3. af Skotland 130
Alexandra, datter af Christian 9. 192
Alfta kommun 171
Alho, Asmo 187
Allegori, se *Symbolik*
Alliancevåben 156
Almuemærker 52, 177, 182, 278, 279, 284
Alnö kommun 420 ff
Anchersen, slægt m.m. 359, 361, 369
Anckargrip, ätt 240
Anckarhielm, ätt 236, 240
Anckarstierna, ätt 240, 244 f
Anckarström, J. J. 180
Anders Olsen 294 f
Andersen, Sven Aage Voigt 294 f
Andorra 168 f
Andreas, Sankt 91, 310
Andreaskors 13 ff, 91, 281, 310
Anevåbenrække 104
Anjou 336
Ankarstjerna, ätt 244 f
Anna, datter af Frederik 2. 191, 230
Anna Comnena 393
Anne af Bretagne 27
Anstruther, Sir Robert 231
Aragonien 110, 127, 142 f
Arboga 71
Archiboldus, Johan Angelus 164 ff
Armorial, se *Våbenbog* eller den følgende del af navnet
Artois 338
Arvegang 12, 89, 274, 422
Arvid Siggeson 166
Arving til Norge, titel 406 ff; 128
Ascenius, slægt 369
Ascheberg, holstensk slægt m.m. 149 ff
Ascheberg, von, svensk greve 235, 238
Aschlund, slægt m.m. 349, 351, 369
Askwall, Lennart 452
Aspach, slægt 369
Athen 393
Attmar kommun 420 ff
Attributter 87, 167, 244
 helgener 284
Auchamp, d', slægt 369
Augmentation 183, 230
August den Stærke 309
Australien 422
Avladssegl 164 ff

Baden, kommunalt 277
Bagere 190
Bagge, Povel 304
Bagværk 190
Balle, slægt m.m. 359, 361, 369
Baltimore, Lord 94
Bamberg, dynastslægt 52
Banér, Per 76
Bangemann-Huygens, slægt m.m. 162 f
Banner 110 f, 127
Banner, Eiler Evert 380 f
Bar, hertuger af 339

- Bara härad 75
 Bara landskommun 75
 Barraclough, E. M. C. 423
 Barse 334, 338, 339
 Barsebek, slægt m.m. 137, 148
 Bartholdy, Nils 311; 158, 271, 281
 Basel 405
 Basse, slægt 386
 Bassoe, slægt 369
 Bastard 13, 89, 153 ff
 Baudissin, slægt 321
 Bauditz, slægt m.m. 359, 361, 369
 Bautersem, slægt 13
 Bayern 52, 337, 436
 Bayeux-tapetet 29, 334, 394
 Beaulaincourt-Bellenville-våbenbogen
 11 f, 117 ff, 205
 Beauvaisis 339
 Bech, slægt m.m. 349, 351, 369
 Bedford, hertuger af 56
 Begge Sicilier, Bourbon af 192, 408
 Behrend, Rikke 193
 Beldenak, Jens Andersen 349
 Belgien 336
 Bellenville-våbenbogen, se
 Beaulaincourt-Bellenville . . .
 Bendz, slægt m.m. 359, 361, 369
 Bengt Algotsson 435
 Bengt Bogh 118, 123
 Bengt Svenske 213
 Benzou, slægt m.m. 349, 351
 Berg, Claus 64, 104
 Berger, Walter 190
 Berghaus, Peter 410
 Berghman, Arvid 275
 Bergshamar-våbenbogen 21, 107, 117,
 133, 435
 Bering, slægter m.m. 41
 Bering, Vitus 41
 Bern 405
 Bernadotte, dynasti 28, 405
 Berner, slægt 186
 Berrefjord, Oddvar 176
 Berthout, slægt 13
 Bestiarier 333 ff
 Bculwitz, slægt 315
 Beveridge, Lord 56
 Beyeren, se *Heinen*
 Bibliografi 185
 Bielke, dansk slægt m.m. 324
 Bielke, svensk ätt m.m. 100 ff, 237, 245,
 324
 Bielke, Nils 236
 Bielke, Sten Bengtsson 125
 Bille, slægt m.m. 62 ff, 104, 294
 Bille, Ove 267
 Billow, Anders 380
 Billund Kommune 292
 Bircherod, slægt m.m. 349, 351, 369
 Birger Gunnerson 213
 Birger Jarl 139, 435
 Birger Persson 433 f
 Birgitta av Vadstena 427 ff
 Birgitta-kors 432 ff
 Birgittiner Ordenen 427
 Bitegn, se *Brisure*
 Bjarkø-ætten 48, 131, 286
 Bjarne Erlingsson 131, 286
 Bjergsted Kommune 291
 Bjørn 340
 Björneborg 72
 Blanche, svensk dronning 137 ff, 434
 Blasonering 189, 202 f, 248, 296, 426
 England 183, 296, 391
 Blix, ätt 239
 Blixen-Finecke, Karen 296
 Bloch, slægt m.m. 349, 351, 369
 Blom, slægter m.m. 350 f, 368 f
 Blome, slægt 186, 350, 368
 Blåpanna, ätt 244
 Blåvandshuk Kommune 385
 Bo Jonsson Grip 117, 123
 Bogeman, ätt m.m. 241
 Bogh, Bengt 118, 123
 Bogstaver som bomærker m.m. 377
 Bollato, Christofforo 209
 Bomærker 86, 280, 329, 377, 441 ff, 462
 polske 177
 Bonde, ätt m.m. 100 ff
 Bonde af Björnö, ätt 237 f, 245 f
 Bondevåbener, se *Almuemærker*
 Borch, slægt 370
 Borgerlige våbener 197, 337, 343 f
 Danmark 345, 441
 Tyskland 190
 Borkum 194
 Bornemann, slægt 370
 Bort 255
 Botfeldt, N. E. 232
 Bourbon, hertug af 203
 Bourbon af Begge Sicilier 192, 408
 Bourbon-Parma, fyrstehus 192
 Bourke, slægt 51
 Bouton, Victor 107, 117

- Bowes-Lyon, slægt 56
 Boye, slægt 370
 Boysset, Laurence de 323
 Brabant 9 ff, 110 f, 335 f
 slægter 11 ff
 Brabantske lilje 14
 Bragdvapen 240, 244, 343
 Brahe, slægt m.m. 101 f
 Brahe, Tycho 223
 Brahestad 68
 Brandenburg 178, 461
 Brandenburg-Anspach, markgrever af 90
 Brandenburg-Culmbach, fyrstehus 269
 Brandt, Enevold 180
 Braun, von, ätt 188
 Braunschweig, fyrstehus 62 f, 186, 194
 Braunschweig-Lüneburg 194
 Breda, feudalslægt 13
 Breide, Henneke 149 ff
 Bremen 407
 Bremer, slægt m.m. 350 f, 370
 Brenner, Elias 237
 Bretagne 338
 Brinch, slægter 370
 Brisure 89, 139, 252 ff, 275
 Brabant 9 ff
 Danmark, kgl. 153 ff
 Skotland 254 f
British Computer Society 414 ff
 Britiske Øer, se *Storbritannien*
 Britze, Friedrich 96, 424
 Brockdorff, Henrik von 137, 147
 Brockdorff, Schack 186, 316
 Broderskab 207
 Broke, Johannes 210
 Brooke-Little, J. P. 78, 391
 Brorson, slægt 370
 Brovst Kommune 66 f
 Bruges, William 204
 Brun, Christian 220
 Brynolf Algotsson 431
 Bryske, slægt 281
 Bryske, Lisbet, se *Lisbet* . . .
 Bræmer, slægt 370
 Brød 190
 Brøndsted, slægt m.m. 359, 361, 370
 Bråkenhielm, ätt 236
 Buchwald, slægt m.m. 149 ff, 232
 Budde Lund, slægt m.m. 354 f
 Bugge, slægter m.m. 350 f, 370
 Bumerker, se *Bomærker*
 Burgund 335, 342
Burke's General Armory 307
Burke's Landed Gentry 307
Burke's Peerage 190
 Buræus, Joh. 46
 Bülow, J. H. von 321 f
 Bülow, Johan 158 f, 311
 Bülow, Sten Pedersen 224
 Byron, Lord 113
 Byvåbener, se *Kommunevåbener*
 samt de enkelte byer
 Byzans 393
 Bøhmen 141 ff, højadel 189
 Båd af Halland, Birgitte 100

Cadency marks 254, 259
 Callenberg, Otto Carl 316
 Cambridge, kongres i 195
 Canada 179, 190, 195, 422
Canette 338
 Canonhielm, ätt 236
 Cappelen, Hans A. K. T. 65, 190, 271,
 275, 331
 Cardinal, Joseph 224
 Carl, se også *Karl*
 Carl 16. Gustaf, monogram 452
 Carlsson, Gottfrid 111, 117 ff
 Carlsson, greve Gustaf 235
 Carron, Villom 223
 Carstens, slægt 370
 Castilien 140, 142 f, 342, 405
 Cederlöf, Olle 274
 Cederström, Marianne 169
 Champagne 337
 Charles, se *Karl*
 Chatillon, Jean de 105 f
 Chaucer, Geoffrey 55
 Cheusses, Henri de 323
 Christensen, Aksel E. 304
 Christi våben 264, 266, 437
 Christian 1., unionskonge 62 f, 207 ff,
 265 f, 299 ff
 Christian 2., unionskonge 64, 210 ff, 401
 Christian 3. af Danmark-Norge 217 ff,
 300
 Christian 4. af Danmark-Norge 64,
 153 ff, 221 ff, 402 f
 Christian 5. af Danmark-Norge 64,
 156 ff, 224, 302 f, 311 f, 381, 404, 407
 Christian 7. af Danmark-Norge 225,
 302, 403
 Christian 8. af Danmark 225, 404
 Christian 9. af Danmark 409

- Christian 10. af Danmark 399, 409 f
 Christian Albrecht 407
 Christiansfeld Kommune 464
 Christianshåb Kommune 294, 388
 Christina, svensk dronning 234
 Christine, g. m. Kong Hans 104
 Christmas, slægt 51
 Christoffer, Junker 466
 Christoffer 2., dansk konge 394
 Christoffer 3. af Bayern, unionskonge
 62, 108, 114, 265, 268, 395
 Churchill, Winston 424
 Cinque Ports 273
 Clary, François 28
 Clauding, Kurt 311
 Clerque, dc, slægt m.m. 350 f, 370
Clipeus 274
 Clo, ätt 236
 Cock, ätt 244
 Colbert, slægt 89
 Colbjørnsen, slægt 370
 Coleridge, slægt 56
College of Arms 183, 191, 195, 204,
 208 ff, 230, 275, 391, 416 ff, 422
 Colleoni, Bartolommeo 209
 Colonna, fyrsteslægt 190, 405
 Confederate States 94
 Coninck, dc, slægt m.m. 359, 361, 370
 Conrad Grünenbergs Våbenbog 266 f
 Cosby, slægt m.m. 307
 Courtoisie 263, 321, 322, 330, 405, 437
 Crampton, William G. 423
 Cremer, ätt 238
 Cunningham, klan og slægter m.m. 249
- d', se den følgende del af navnet
 Dahl, A. D. 65
 Dahl, Pauli 453 ff
 Dahlerup, Troels 199
 Dalarna 396
 Danievåben, se *Kvindevåben*
 Danmark
 øksevåben 29 ff
 løve- og hjertevåben 44 ff, 54
 store kongevåben 57 ff, 109 ff, 153 ff,
 191 f, 194, 247, 277, 324, 396,
 402 ff, 408 ff, 419
 nye kongevåben (1972) 297, 381, 382
 Gelre-våbenbogen 108 ff
 mønter 394 ff
 herolder 201; 13
 sigiller 193
- adel 28, 346 ff, 425
 borgerligt 345, 441
 emigranter i Sydafrika 275
 kommunalt 66, 173, 291, 384, 463
 Dannebrog 94, 110, 265, 277, 299, 394,
 408, 457
 Dannebrog Ordenen 311; 224, 298 f,
 381
 Dannebrogskors 297, 302, 324, 381
 Danneskiold, grever 154, 157 ff
 Danneskiold-Laurvig, slægt m.m. 158 ff,
 348
 Danneskiold-Løwendal, slægt m.m. 160 ff
 Danneskiold-Samsøe, slægt m.m. 158 ff
 Dansk Vestindien 94
 Datamaskine 413
 Datering 97 ff, 186, 392
 ved skjoldformer 262
 Dauphiné 335
 de . . . , se den følgende del af navnet
 Deichmann, slægt m.m. 359, 361, 370
Dekster 189, 330
 Delfin 340 f
 Delmenhorst 302 f, 402, 406 f
Der Herold 90
Der Tappert 90
Der Wappen-Herold 90
 Desideria, svensk dronning 28
 Desirée, svensk dronning 28
 Devise, se *Valgsprog*
 Dewitz, Frantz J. von 314
Dexter 189, 330
 Didrik af Bern 57 f
 Diethmersen, von, slægt m.m. 371
 Differentiering, se *Brisure*
 Dijk, Jacob van 282
 Dimidiation 140, 273, 274
 Ditmarsken 402, 406
 Dittenhammer, Philip 223
 Dobbeltørn, se *Ørn*
 Dodwell, slægt m.m. 307
 Dorothea af Brandenburg 62 f, 207,
 265 f
 Drage 29, 334, 341, 466
 Drage Ordenen 265
 Dragsholm Kommune 174
 Dronninglund Kommune 464
 Dubbelørn, se *Ørn*
 Dug, heraldisk broderet 380
 Dynham, de, slægt m.m. 416
 Dyr, heraldikkens 333,
 Se også de enkelte dyr

- Dürer, Albrecht 59 ff, 96
 Dødens våbenskjold 61
 Då, Oluf 104
- EDB, heraldik på 413
 Edward, engelsk prins 127
 Edward 3. af England 13, 136, 138 f,
 141 ff
 Edward the Confessor 29 f, 37
 Egebjerg Kommune 174 f
 Egedesminde Kommune 387
 Ehrenfelt, ätt 240
 Ehrenskiöld, ätt 242
 Ehrensten, ätt 243
 Eigersund bykommune 388
 Eirik Magnusson Prestehater 34, 129 f,
 397
 Eisenhower, Dwight D. 424
 Ejby Kommune 66 f
 Ekenstam, Ingrid af 440
 Elefant 155 ff, 182, 340
 Elefant Ordenen 155 ff, 207 ff, 264, 302,
 311 ff
 Elgin, John 216
 Elin, Sankt 172
 Ellehøj, Svend 304
 Ellermtorp, af, ätt 236
 Emblema 167
 Emblematik, bibliografi 185
 i svenske adelsvåbener 238 ff
 Enefelt, ätt 236
 England 91, 190, 335 ff
 førheraldik 29
 herolder 204
 country gentry 55
 terminologi 183
 talende våbener 55
 kongresser 195, 422
 Enhjørning 460; 90, 254, 259, 341
 Erik, dansk hertug 140
 Erik 14., svensk konge 396, 408
 Erik af Pommern, unionskonge 108,
 132 f, 136 f, 141 f, 206, 304, 395, 437
 hans ridderorden 264
 Erik Karlsson Örmfot 123 f
 Erik Klipping 401
 Erik Magnusson 119
 Erik Menved 205, 301, 394
 Erik Præstehader 34, 129 f, 397
 Eriksson, Olof 67, 68, 72, 80, 187, 382
 Erling Ivarson 286
 Erling Vidkunsson 136, 286
- Esbo köping 73
 Esping, ätt 239
 Espoo köping 73
 Este, Lucrezia d' 61
 Estland 408
 Eufemia, svensk prinsesse 137 ff
 Europarådet 271
 Ewald, slægt m.m. 359, 361
 Exlibris 269
- Fabelvæsener 184, 193, 273, 341, 391.
 Se også de enkelte væsener
 Fabricius, slægt m.m. 360 f
 Fabritius, ätt 241 f
 Fabritius, Albert 269, 281, 383
 Fagerhult landskommun 75
 Fagsprog, se *Blasonering*
Fairbairn's Book of Crests 307
 Fajence, heraldik på 186
 Fakse Kommune 293
 Falbe, slægt m.m. 360 f
 Falkenberg af Sandemar, ätt 237
 Falkendale, slægt m.m. 443 f
 Falkensfelt, ätt m.m. 244
 Faner 94, 244. Se også *Flag*
 bibliografi 185
 Farsø Kommune 66
 Farver 27, 77 ff, 336 ff
 Sverige 238
 Brabant 17 ff
 farveregel 77 ff, 320 f
 symbolik 27, 182
 tinkurtegn 182
 Felttegn 29
 Feudalisme 248
 Figurer, heraldiske 306, 334 ff, 462
 Brabant 14 ff
 Sverige 237 ff
 Filippa, dansk dronning 264 f, 395
 Finland 187, 292
 slæktvapen 274
 kommunvapen 67, 72, 173, 187
 mynt 398
 Hangö, vapnen vid 53
 Finlands Kommunalförbund 72 ff, 187
 Finnmark fylke 285
 Finsta-ätten 433 f, 437
 Firkant 16
 Fisk 339 f, 343
 Fitzgerald, slægt 91
 FitzThomas, John 92
 Fjerritslev Kommune 384

- Fjordholm, Odd 175, 390
 Flag 79, 110 f, 179, 182, 271, 325 f
 Danmark, se *Dannebrog*
 Færøerne 453
 Sverige 265
 Tyskland 95, 277
 U.S.A. 93
 kongresser 232, 422
 Nordisk Flagselskab 325 f
 bibliografi 185
 Flandern 335 ff
 Flatestil 77 ff, 375
 Fleetwood, Harald 119 ff, 134, 136, 171, 439
 Fleming, ätt m.m. 101 f, 241
 Flemming, slægt 186
 Flensborg 395
 Fleuriau de Morville, J. B. 392
 Fogd Pedersen, Chr. 325
 Folke Lagman 140
 Folkungavapnet, Folkunga-ätten 109, 118 ff, 126 ff, 396 f, 434 ff
 Fontein, Claus 219
 Forenede Stater 51, flag 93
 Foreninger
 Heraldisk Selskab 311, 383
 Norge 65, Finland 73
 Nordisk Flagselskab 325 f
 England 195, 391
 Tyskland 90
 Østrig 189, 196, 246
 Tjekkoslovakiet 28
 Forsberg, Karl-Erik 452
 Fortabelse af våbenskjold 180, 223 f
 Fortællende våbener 55, 343
 svenske 238 ff
 Foss, slægt m.m. 372
 Fradømmelse af våbenskjold 180, 223 f, 312
 Franche-Comté 339
 Franciscus Hispanier 215, 217 f
 Franco, Francisco 439
 Franken 337
 Franklin, slægt m.m. 52
 Frankrig 142 f, 241, 335 ff
 herolder 203
 Frans, dansk prins 64, 104
 Frederik 1. af Danmark-Norge 64, 216, 300 ff, 401, 406
 Frederik 1. af Hessen, svensk konge 406
 Frederik 2. af Danmark-Norge 219 ff, 303, 403 f
 Frederik 3. af Danmark-Norge 154 ff, 223, 403, 407
 Frederik 4. af Danmark-Norge 225, 300, 311, 381 f, 407
 Frederik 4. af Slesvig-Holsten 407
 Frederik 5. af Danmark-Norge 404
 Frederik 6. af Danmark 225, 303, 399, 409
 Frederik 8. af Danmark 399, 409
 Frederik 9. af Danmark 409 f
 Frederik Sjælland 217
 Frederiksborg 311 ff, 326 ff, 424
 Frieboe, slægt m.m. 360 f
 Friedenreich, slægt m.m. 350 f
 Friedrich 4., se *Frederik* . . .
 Friis, borgerlig slægt m.m. 360 f
 Friis, Claus Achten 174, 188, 294, 304, 387, 466, 467
 Friis, Johan 267, 293
 Friis fra Hesselager, slægt m.m. 293
 Frimærker 183
 Frisland 325
 Froissart 13 f, 23, 205
 Frolegh, Hans 210
 Frugtbarhedssymbol 57 ff
 Frälsarens orden 427 ff
 Frälsebrev, se *Våbenbreve*
 Fuchs, Andreas 371
 Fuchs, Gottfried 312
 Fuchs von Bülhstein, ätt 236
 Fugle 340
 Fyrstevåben 419 f
 Fysiologus 344
 Fägerskiöld, ätt 243
 Färg, se *Farver*
 Färs härad 74
 Færøerne 301 f, flag 453
 Förenta Staterna 51, flaggor 93
 Førheraldik 29, 189, 248, 334 ff, 393 f
 Gabel, Valdemar 320
 Gad, slægt m.m. 350 f
 Gacsbeck, slægt 26
 Gaffelkors 253
 Gaffron, A. A. von 321
 Galbreath, D. L. 106
 Gall, Franz 196, 330
 Galster, Georg 410
 Garde, Georg 380
 Garman, slægt m.m. 371
 Gasteiner-Feuerstein, Helmut 246
 Gaute Ivarsson 406

- Gayre, Robert 196
 Gejstlig heraldik, se *Kirkelig* ...
 Geldern, se *Heinen* og *Gelre* ...
 Gelre, se *Heinen*
 Gelre-våbenbogen 105 ff; 14 ff, 434
Gentry 54
 Gentzschein, ätt 188
 Geografiske særpræg 335 ff
 Georg, Sankt 91, 230, 284, 398
 Georg 1. af Grækenland 63
 Gerhard, holstensk greve 107
 Gerhard 1. af Holsten 147
 Gerhard af Slesvig og Holsten 142 f
 Gerhard Grundis 109, 205
 Gevaert, Emil 119
 Ghellinck Vaernewyck, Xavier de 271
 Ghibelliner 338, 405
 Gibraltar 408
 Giedde, Frederik 319
 Giffard, slægt m.m. 416
 Gillingstam, Hans 118, 274
 Gjern Kommune 464
 Gjerulff, slægt m.m. 360 f
 Glad, Ingvordt og Rasmus 220
 Glahn, slægt m.m. 351 f
 Glamsbjerg Kommune 293
 Glencairn, jarl af 253, 255
 Glimåkra landskommun 75
 Glimåkra socken 75
 Glücksborg, hertuginje 189, 409
 Godov, slægt m.m. 448
 Godthåb Kommune 467
 Gothers, de 298, 382, 437
 Gothus, se *Olaus* og *Johannes* ...
 Gottorp, hertuginje 407
 Grahl-Madsen, Atle 325 f
 Granada 405, 406
 Granatenburg, ätt m.m. 241
 Grandjean, Poul Bredo 96, 275, 328, 381, 402, 424
 Grange, de la, ätt 240
 Granskure 188, 292
 Gravminder 278
 Greckland 419
 Greve Kommune 384
 Grif 43 ff, 123, 283, 286, 334, 341
 Griffenfeld, Peder 45 ff, 180, 308, 312 f, 324, 356
 Griis, Gundel 104
 Grip, se også *Griř*
 Grip, Bo Jonsson 117, 123
 Gripenhielm, ätt m.m. 235
 Grossenkneten 194
 Grosvenor, Sir Robert 55
 Grove, slægt m.m. 351 f
 Grubbe, Elsuf 99, 100
 Grundel, ätt 239
 Grundis, Gerhard 109, 205
 Grundtvig, Svend 345 f
 Grækenland 419
 Grønland 188, 301 f, 405
 kommunevåbener 294, 386, 467
 Gudme Kommune 292
 Gudrød Veidekonge 69
 Guelfer 405
 Guideti, Johannes Baptista 219 f
 Guldhornet af 1639 40 ff
 Gundelach, slægt m.m. 351 f
 Gustav 1. Vasa 221, 243, 396, 437
 Gustav 2. Adolf 76, 183, 230 f
 Gustav 3., svensk konge 332
 Guyenne 337
 Guzman, slægt m.m. 371
 Gyldenaar, slægt m.m. 347
 Gyldenkrone, Chr. 315
 Gyldenløve, kongesønner 153 ff
 Gyldenløve, Christian 158 ff
 Gyldenløve, Chr. Ulrik 154 ff
 Gyldenløve, Hans Ulrik 153 ff
 Gyldenløve, Ulrik Chr. 154 ff
 Gyldenløve, Ulrik Frederik 44, 154 ff
 Gyldenpalm, slægt 352
 Gyldenstjerne, slægt m.m. 46, 100 ff.
 Se også *Gyllenstierna*
 Gyldne Flies 133, 204, 207, 312
 Gyldne Flies' Våbenbog 133, 275
 Gyldne Rose 210 f
 Gyllenborg, ätt 240
 Gyllenhaal, ätt 236
 Gyllenkrok, ätt 239
 Gyllenpamp, ätt 236
 Gyllenpistol, ätt 244
 Gyllenskepp, ätt 238 f
 Gyllenstierna, ätt m.m. 235. Se også
 Gyldenstjerne
 Gyllenstierna, Kerstin 98
 Gyllenstierna af Björksund och Helgö, ätt 245
 Gyllenstierna av Ericssberg, ätt 245
 Gyllenstierna af Steninge, ätt 245
 Gyllenstorm, ätt 241
 Gyllenståhl, ätt 240
 Günterfelt, ätt 236
 Gädde, Nils 124

- Göta lejon, Göta rike 437 ff
 Gøye, Birgitte 326
- Habsburg, greverne af 89
 Hadorph, Johan 97
 Hadsten Kommune 386
 Hagekors 94 f, 182
 Hagemann, slægt m.m. 360 f
 Hagerup, slægt m.m. 351 f
 Hahn, Ludvig Statius 323
 Halberstadt 407
 Hall, slægter m.m. 326
 Hall, Carl Christian 326
 Halland 435
 Hallberg, Svante 118
 Hallvard, Sankt 284
 Halsbury, Lord 415 f
 Halvdan Kvitbein 69
 Halvdan Svarte 69 f
 Ham, Herman von 317, 319
 Hamburg 401
 Hammar, Ahti 69, 72, 73, 187
 Hammer 14, 17. Se også *Tors hammer*
 Hammerstein, Georg Christopher 313
 Han Herred 67, 384
 Handske 53, 54
 Hangö, vapnen vid 53
 Hanning, slægt m.m. 260 f
 Hans, unionskonge 38, 64, 104, 213 f, 267, 395, 409
 Hans Jylland 215 f
 Hans Kjeldsen 64
 Hans Mikkelsen 213
 Hansted, slægt m.m. 360, 363
 Harald Hårdråde 29 ff
 Harald Hårfagre 69 f
 Harbek, Ole F. 175
 Harbo, slægt m.m. 348
 Harboe, slægt m.m. 351 f
 Harmignies, Roger 271
 Harold Godwinson 33
 Haukland, Johs. 285
 Hauptmann, Felix 78
 Hauritz, slægt m.m. 261
 Haxthausen, Chr. Fr. 186
 Haxthausen, Otto 50, 331
 Hedberg, Carol 187
 Hedensted Kommune 293
 Hederslegionen 332
 Hedin, Sven 180
 Heetvelde, van den, slægt m.m. 23 ff
 Heilmann, Ejner 467
 Heinen, Claes 105 ff; 14
 Helena, Sankt 172
 Helene, datter af Vald. den Store 194
 Hellas 419
 Hellig Tre Kongers Kapel 207 f, 210, 214, 218, 223, 264 f
 Helligånds Ordenen 27, 160, 312
 Hellström, Harald B. 72
 Helm, A. C. 197
 Helsing Kommune 174
 Helvig, dansk dronning 136
 Hendel, Simon 206
 Henneberg, fyrsteslægt 189
 Henning, Eckart 189
 Hennem, Sverre 71
 Henrichsen, slægt m.m. 360, 363
 Henrik 3. af England 31
 Henrik 3. af Frankrig 27
 Henrik Løve 394
 Heraldik i almindelighed, bøger om 190, 280, 391
 Heraldik som samlet system 89, 90, 91, 183
 bøger om 192, 280, 391
 Heraldisk Selskab 311, 383
 Heraldisk Tidsskrift 50, 383, 419
 Heraldiska sektion, se *Riksarkivets...*
 Heraldiska Sällskapet i Finland 73
Heraldry Society, The 195, 391
 Herlufsholm 326 ff
 Hermes 201, 283
 Herolder 201; 13, 105 ff
 Danmark 201; 13
 Sverige 213, 221, 223
 Norge 213, 219 f
 Brabant 13 f, Gelre 105 ff
 England 230, se også *College...*
 Frankrig 203
 Tyskland 204, Preussen 194
Heroldsamt, Kgl. Preussisches 194
 Heroldsfigurer, se *Figurer*
 Herschel, Sir William 331
 Hersleb, slægt m.m. 352, 355
 Hesselblad, Elisabeth 428 ff, 440
 Hessen 394, 401
 Heyerdahl, Didrik 331
 Heymowski, Adam 271, 276, 331
 Hielmstjerne, slægt 360
 Hildebrand, Bengt 181
 Hildebrand, Hans 288
 Hildebrandt, Ad. M. 287
 Historieforskning, emblema for 167

- Hitler, Adolf 94
 Hjelm 111, 126 ff, 323
 stilling 391, antal 90, 269
 dansk rangadel 282, 323
 Sverige 243
 Hjelmfigurer 111, 126 ff
 Brabant 18 ff
 Sverige 244
 Hjelmklæde 245
 Hjerter, Danmarks 44 ff, 90, 300
 Hjort 340, 343
 Hjort, slægt m.m. 352, 355
 Hjorthøj, slægt m.m. 353, 355
 Hjälme . . ., se *Hjelm* . . .
 Hjælpevidenskab, heraldik som 344
 identificering 329; 306
 sociologisk 54, 333 ff
 numismatisk 400
 Hjärne, ätt 238
 Hofman, (de), slægt m.m. 353, 355
 Hofors landskommun 75
 Hoghusen, ätt 244
 Hohenberg, fyrster 278
 Hohenberg, slægt 342
 Hohenstaufen, dynasti 278
 Hohenzollern, dynasti 52 f, 62 f
 Holland 241, 274 f, 281, 335 ff, 419
 Holm, Paulus 69
 Holmblad, slægt m.m. 86 ff
 Holsted Kommune 463 f
 Holstein, se *Holsten*
 Holstein, U. A. 323
 Holsten 150 ff, 302, 401 f
 grever af 107, 137, 142 f, 147, 402
 slægter i 137, 147 ff
 Se også *Nældeblad* og *Slesvig* . . .
 Holter, slægt m.m. 197 f
 Horn 40 ff
 Horst, von der, slægt m.m. 371
 Hosebåndsordenen 183, 207, 230, 312
 Hostiekors 432 ff
 Hougaard, Per 310
 Hund 340
 Hundermark, Eline 250 f, 255, 260
 Hunius, Christian 221
 Husskilt 274
 Hvide, slægt m.m. 101, 186
 Hylgen, Johannes 216
 Hägerflycht, ätt 237
 Hämeenlinna 73
 Härolder, se *Herolder*
 Hässjö landskommun 463
 Høcken, Tideke 137, 148, 152
 Hødnebo, Finn 193
 Hörmann, Simon 432 f
 Høst, slægt m.m. 362 f
 Håkon 4. Håkonsson, den Gamle, norsk
 konge 31, 32, 70, 286
 Håkon 5. Magnusson, norsk konge 70,
 129 ff, 285
 Håkon 6. Magnusson, norsk og svensk
 konge 109, 126 ff
 Håkon 7., norsk konge 79, 132, 398, 408
 Håkon Sigurdsson 131 f
 Hårby Kommune 294
 Identificering 329; 97 ff, 186, 306, 308,
 309
 danske adelsvåbener 425
 Ikonografi 247
 Ile-de-France 336, 338
 Illingen, Hans 216
 Impresa 314, 320
 Indals-Liden kommun 420 ff
 Indien 191
 Ingebjerg, norsk kongedatter 130 f, 135,
 137 ff
 Ingeborg, svensk hertuginde 98
 Ingegerd Knutsdatter 435
 Institutionsmærker 79 ff, 167
 Irland 51, 179, 204 f, 422
 slægtsvåbener 51
 Island 399, 454 ff, mønter 399
 Ismailow, slægt m.m. 318
 Italien 335 ff, slægter 192
 Jakob 3. af Skotland 90
 Jakob af Aragonien 127
 Jakobshavn Kommune 294
 James 3. af Skotland 90
 Jansen, slægt m.m. 362 f
 Jansson, Bror 172
 Janus 373 ff
 Jernkorset 95
 Jernløse Kommune 291
 Jernskæg, Edele 64
 Jerusalemskors 408
 Jesu fem sår 430 f
 Jesus 460 f
 Joensen, Emil 455 f
 Johan 2., se *Hans*
 Johan 3. af Brandenburg 71
 Johan 3. af Sverige 221, 223
 Johan den Milde 292, 401

- Johan Håkansson 432
 Johannes, apostel 242
 Johannes Baptist 219 f
 Johannes Chrysostomos 59
 Johannes Magnus Gothus 437 f
 Johanniter Ordenen 160, 162, 406
 Juel (med stjerne), slægt 199
 Juel (med en trane), slægt m.m. 197 ff
 Juel, Jens 312 f, 324
 Juel, Margrethe Hedevig 186
 Jul, slægt m.m. 348
 Juliane Marie, dronning 295
 Julianehåb Kommune 295
 Juridisk 383, 421, 422
 Justitia 373, 376
 Juva landskommun 73
 Jäger-Sunstenau, Hanns 196, 246, 330
 Jöns Bengtsson 437
 Jørgen, Sankt, se *Georg*
 Jørgen, son af Frederik 3. 191
- Kabinetsvåben 403 f, 409
 Kadich, Heinrich 246
 Kaffe Hag 287
 Kaiserslautern 277
 Kajander, Kaj 68, 73, 187
 Kalendermærker 284
 Kangatsiak Kommune 386
 Kanton 16
 Karl 6. af Frankrig 60, 203
 Karl 8. Knutsson Bonde, svensk konge
 128, 134, 437
 Karl 9. af Sverige 222, 231, 241
 Karl 10. Gustav 221, 223, 234 ff
 Karl 11. af Sverige 230, 234 ff
 Karl 14. Johan, svensk-norsk konge
 28, 396 f
 Karl 16. Gustaf, monogram 452
 Karl Frederik af Slesvig-Holsten 407
 Karl Peter Ulrik af Slesvig-Holsten 407
 Karlsten, ått 240
 Karlström, ått 239
 Karmeliter Ordenen 429
 Katarina, Sankt 284
 Katarina av Vadstena 435
 Katolske Kirke 422. Se også *Kirkeligt*
 Keigwin, slægt 56
 Kettil Johansson 122
 King, ått 245
 Kingo, Thomas 41
 Kirkeligt 422
 Sverige 242, 423
- Birgittiner Ordenen 427
 Østrig 276
 sigiller 164, 193
 mønter 405
 Kirstein, slægt m.m. 353, 355
 Kirstein, Olaf 345 ff
 Kjellerup Kommune 167
 Klemens, Sankt 175, 284
 Klement, Skipper 292
 Klepp herred 285
 Klevenfeldt, Terkel 96
 hans samlinger 316 ff
 Klingspor, Carl Arvid 287 ff
 Klio 167
 Knobelsdorff, Wilhelm von 189
 Knopf, slægt m.m. 353, 355
 Knud den Hellige 394
 Knud Lavard 172, 246
 Knut Algotsson 435
 Knut Eriksson, svensk konge 396, 401
 Knut Karlsson (Sparre) 121
 Knut Långe, svensk konge 401
 Knærød (Knåred), Freden i 301
 Koch von Crimstein, ått 236
 Kock, David 210 ff
 Kolsrud, Oluf 373
 Kombinerings 137 ff
 Kommunevåbener
 Danmark 66, 173, 291, 384, 463
 Finland 67, 72, 173, 187
 Grønland 294, 386, 467
 Norge 69, 175, 285, 372, 388
 Sverige 71, 169, 286, 420, 463,
 juridisk 383, 420
 Tyskland 52, 194, 277
 Kong Hans' Vingård 114, 268
 Konga härad 71, 74
 Kongresser 422
 1970 Cambridge 195
 1970 Wien 195, rapport 330
 1972 Liège 271
 1973 Oxford 422
 1971 Vexill. Torino 232
 1973 Vexill. London 422
 Kongsberg 372, 398, 419
 Koninck, Hans 249
 Konow, Hans 326
 Konrad Grünenbergs Våbenbog 266 f
 Konst, se *Kunst*
 Korinth 393
 Kors 91, 93, 183, 279, 432. Se også de
 enkelte korsformer

- Korstog 393
 Krabbe, Otto 321
 Krag, Frederik 316, 324
 Krag, Wibeke Charlotte 186
 Krans 41 ff
 Krebs, slægt 362 f
 Krigsfolk 247
 Krigsråd 23, 92
 Krist . . ., se også *Christ* . . .
 Kristianssand 44
 Krog, slægt m.m. 353, 355
 Krognos, Pernille 104
 Kronborgtapeterne 64
 Kroner 128
 danske kongekrone 303 f
 Hellige Birgittas 438 f
 Se også *Rangkroner* og *Tre kroner*
 Kroskilte 56
 Krummedige, slægt m.m. 101 f, 150, 152
 Kule, slægt m.m. 137, 148
 Kunnigham, slægt m.m. 249 ff
 Kunst, heraldikken som, 29 ff, 77 ff,
 187, 232, 313 ff, 462
 bog om 391
 Kurland, fyrstehus 186
 Kuusamo landskommun 73
 Kuylenstierna, ätt 240
 Kvadrering 16, 137 ff
 Kvindevåben 89, 135 f, 139, 444
 Kyhlman, Eric 171
 Kymi landskommun 73
 Kymmene landskommun 73
 Kypern 139
 Kyren, Egard van 435
 König, slægter 340
 Königsmark, Henning 117, 125
 Königstein, H. L. von 316
 Køning, slægt m.m. 249 ff
 Kønningham, slægt m.m. 249
 Kötschau, Fr. E. 323
 Kås, slægt m.m. 111

 La Grange, de, ätt 240
 Lagerqvist, Lars O. 396 f, 410
 Lancelot 202, 284
 Landsverk, Halvor 176
 Lang, slægt m.m. 448 f
 Lange, borgerlig slægt 362 f
 Lange (Munk), slægt m.m. 101 f
 Lange, Bernt C. 250
 Lannoy, Gilbert de 264
 Lappland 170

 Laub, slægt m.m. 353, 355
 Lauenburg, 194, 302
 Laurentius, Sankt 284
 Laurentius Petri 432
 Laurvigen 44, 155 ff
 Lautrup, slægt m.m. 353, 355
 Lauw, ätt m.m. 241
 Lawaetz, slægt m.m. 362 f
 Laxmand, slægt m.m. 76, 101 ff
 Laxmand, Poul 180
 Lebard, se *Leopard*
 Leegård, Frederik 320, 371
 Lehmann, slægt m.m. 354 f
 Leinster, hertug af 92
 Leionberg, ätt 242
 Lejon 334 ff; 14, 16, 89, 296, 394 f
 Lenæus, ärkebiskop 236
 León 140, 142 f, 405
 Leonora Christine 407
 Leopard 334, 336, 394 f
 Leopard, Magnus Håkansson 124
 Lerche, Vincens 311 ff
 Leschly, slægt m.m. 362 f
 Lesle, von, slægt m.m. 371
 Leuhusen, ätt 244
 Lewenhaupt, Adam 288
Lexicon over Adelige Familier . . .
 251 ff, 346
 Lichtenberg, slægt 186
 Lideman, ätt 236
 Liechtenstein 419
 Liedgren, Jan 117
 Liège, kongres i 271
 Lier kommune 175 f
 Ligsten 278
 Lilienkrantz, Valentin 41 ff, 345 ff
 Lilje 14, 16
 Liljeblad, F. 171
 Lilliemarck, ätt 242 f
 Lillienkrantz, Valentin 41 ff, 345 ff
 Lilliesvård, ätt 244
 Limbek, Henneke 108, 112 f
 Lindberg, Carolus 72
 Lindblom, Andreas 98
 Lindenov, Helvig 380 f
 Lindorm, se *Drage*
 Lindschöld, ätt m.m. 236, 243
 Lisberg, Jens Oliver 454 ff
 Lisbet Bryskes våbenbog 251, 254, 256 ff
 Lithman, ätt 242
 Lloyd, slægt 269
 Lodberg, slægt m.m. 362 f

- Lokalhistorie, emblema for 167
 Lokalhistorisk Afdeling 167
 London, vexill. kongres i 422
Lord Lyon King of Arms 191, 204 f,
 254 ff, 422
 Lorena, fyrstehus 192
 Lorraine 339
 Lothar 110 f
 Louda, Jiri 195
 Love, heraldiske 77 ff
 Lucius, Sankt 265
 Lucrardi, svensk dronning 136
 Lucy, Richard de 340
 Ludvig 14. af Frankrig 27
 Ludvig af Bayern, tysk kejser 109
 Lummesden, Thomas 214 f
 Lund, slægt m.m. 354 f
 Lundberg, Bengt 118
 Lunge, slægt m.m. 100 ff
 Lusignan, dynasti 139
 Luxdorph, Bolle 312 f, 316 ff
 Luxembourg 141 ff, 292, 419
 Lykke, Kaj 180, 223 f
 Lynar, R. Fr. 323
 Lüneburg 194
Lyon King of Arms 191, 204 f, 254 ff,
 422
 Lütken, slægt m.m. 354 f
 Länsvapnen 288
 Løve 334 ff; 14, 16, 89, 296, 394 f
 Løvendal, slægt m.m. 159 ff
 Løvenskiold, Herman L. 65
 Løwendal, slægt m.m. 159 ff
 Löwenson, slægt 161 ff
 Løwensøn, slægt m.m. 161 ff
- MacCarthy, slægt 51
 Macklier, ätt 283
 Maclean, ätt 283
 Magdeburg 405
 Magnus, se *Olaus og Johannes* ...
 Magnus den Gode, dansk og norsk
 konge 29 ff
 Magnus Eriksson Smek, svensk og norsk
 konge 121, 126 ff, 396, 434
 Magnus Håkansson »Leopard« 124
 Magnus Johansson 139
 Magnus Marinassons ätt, Magnus
 Håkansson av 124
 Magnusson, Thor 193
 Maine 336
 Mainz, biskop af 278
- Maitresser 153 ff
 Maksamaa landskommun 73
 Maler, Hans 104, 218
 Malpaga, slot 209 f
 Malsta-ätten, Kettel Johansson av 122
 Malta 406
 Malteser Ordenen 192, 406
 Man 34 ff
 Mandix, slægt m.m. 354 f
 Marbais, slægt 22
 Margrethe, datter af Christian 1. 191,
 210, 212 f
 Margrethe 1., unionsdronning 108, 136,
 140, 395
 Margrethe 2., dronning 297, 381, 382,
 404, 409 f
 Margrete Eiriksdatter 38
 Maria, Jomfru 166, 170, 265 f, 284, 439,
 460 f
 Maria Magdalene 265
 Maria Theresia 90
 Marie, Johan 220 f
 Marieborg, Johan 220 f
 Markaryds kommun 290
 Markedskors 53
 Marx, Karl 94
 Maryland 94
 Matfors kommun 420 ff
 Mathiesen, Jørgen 65
 Mathæus Parisiensis 29 ff
 Matthew Paris 29 ff
 Maurach, se *Morer*
 Maxmo landskommun 73
 Mecklenburg 118 ff
 Medalje 49, 64
 Medelpad, kommunvapen 463
 Medina, Franciscus de 215, 217 f
 Meincke, slægt m.m. 354 f
 Meinstorf, Henning von 137, 148
 Mel, ätt 244
 Mellin, ätt 245
 Merkur 201, 283
 Merlette 334 ff; 14, 16
 Metal, se *Farver*
 Mexico 431
 Meyercrone, Henning 320
 Militært 247 f
 Milton, John 56
 Misbrug af våben 168 f
 Misforståelser 278, 338
 Modena, fyrstehus 192
 Molbech, slægt m.m. 354 f

- Moldevit, slægt 372
 Monogram 452
 Montmorency, slægt 89
 Morer, Albrecht 108, 114, 120
 Mortaigne, de, ätt 245
 Morten Knudsen 222
 Moth, slægter m.m. 48
 Moth, Sophie Amalie 156 ff
 Motiver, se *Figurer*
 Motto, se *Valgsprog*
 Mule af Falkendale, slægt m.m. 442 ff
 Munk (Lange), slægt m.m. 101 f
 Munk, Anne 101
 Munk, Iver 64
 Munk, Lauritz 321
 Murach, se *Morer*
 Murer, se *Morer*
 Musik, heraldisk 26 ff
 Mühlemann, Louis 233
 Mülertz, slægt m.m. 354 f
 Mylius, slægt 362 f
 Müller, slægt m.m. 354 f
 Münchhausen, baroner von 276
 Mynt, se *Mønter*
 Münter, slægt m.m. 354 f
 Möller, Pontus 118
 Mønter 393; 62, 64, 301
 Mørkholm, Otto 410
 Mörner, ätt 54
 Mörner af Morlanda, ätt 243
 Mosting, slægt 186
 Månesköld, ätt 282
- Nagel-Alnc, A. B. 261
 Nagell, slekt m.m. 260 f
 Nanortalik Kommune 387
 Nansen, slægt 372
 Napoleon, fransk kejser 332
 Napoleonsk 90, 194, 281
 Napoli, kongeriget 436
 Narssak' Kommune 467
 Naturalisme 77 ff
 Nazismen 94 f
 Neapel, kongeriget 436
 Nederlandene, se *Holland, Belgien og Brabant*
 Nedre Eiker kommune 175 f
 Neubecker, Ottfried 90, 233, 329
 Neuburg an der Donau 53
 New England 51, 93
 Nidaros erkestift 39, 41 f, 141, 406
 Niedersachsen 194
- Ning Herred 175
 Nissen, slægt m.m. 356 f
 Nissen, Harald 250, 259
 Njurunda kommun 420 ff
 Norberg, Rune 193, 274
 Norby, Søren 213
 Nord-Trøndelag fylke 388
 Nordals härad 74
 Nordamerika 51, 93
 Nordenhielm, ätt 242
 Nordisk Flagselskab 325 f
 Nordisk Råd 233
 Nordstjärneorden 332
 Norge 190
 løvevåpen 29, 126; 54, 79 f, 163, 276,
 396 ff, 402 ff, 419
 tidl. kongevåpen 29
 Gelre-våpenboken 126
 mønter 397 ff
 herolder 213, 219 f
 sigiller 193
 slekter 249, 274, 345 ff
 emigranter i Sydafrika 275
 kommunalt 69, 175, 285, 372, 388
 Norsk Heraldisk Forening 65
 Norge, arving til, titel 406 ff; 128
 Normandiet 336, 339
 Normer, heraldiske 77 ff, 249, 257, 420
 Norsk Heraldisk Forening 65
 Numers, Gustaf von 67, 72, 73, 187,
 271, 292, 331
 Numismatik, se *Mønter*
 Nurmes landskommun 72
 Nurmijärvi landskommun 72
 Ny England 51, 93
 Nyckel, se *Nøgle*
 Nürnberg 52
 Nyskabninger, heraldiske 188
 Nældeblad 147, 194, 221, 267, 395,
 401 f, 406
 Næstved 178 f
 Nøgle, heraldisk 55
 Danmark 425
 Steiermark 181
 Nørager, slægt m.m. 362 f
 Nørre Djurs Kommune 465
 Nørre Rangstrup Kommune 291
 Nørre Vium-Herborg Kommune 66
- Odense 400 f
 Oehlenschläger, slægt m.m. 357 f
 Oettingen 436

- Olav Magnus 165, 437 ff
 Olav Sankt 42, 72, 74, 78, 176, 188, 284, 397, 423.
 Se også *Olav den Hellige*
 Olav 5. af Norge 79, 132
 Olav den Hellige 29, 32, 42 ff, 130, 388 f, 423. Se også *Olav, Sankt*
 Olav Engelbrektsson 406
 Olav Gudrødsson 29, 37
 Olav Håkonsson, norsk konge, se *Oluf*
 Olav Kvaran 29
 Olav Trondsson 38
 Oldenburg 194, 302 f, 402, 406 f
 grever af 46 f
 hertug af 302
 dynasti 156
 Olof, se også *Olav*
 Olof Gunnarsson 432
 Olsen, Anders 294 f
 Olsen, Jahn Chr. 325
 Olsson, Martin 97
 Oluf, norsk-dansk konge 108 f, 136
 Ordensdekorationer 95, 269
 Ordensvæsen, i Sverige 331
 Organisationsmærker 79 ff
 Orkney Øerne 32, 141 ff
 Orm 89
Ortszeichen 52
 Oscar 1. af Sverige-Norge 135, 398
 Oscar 2. af Sverige-Norge 289
 Oslo 284
 Otte Nielsen 108, 112 ff
 Otteren, Jørgen 285
 Otto 4., tysk kejser 140, 142 f
 Oxe, Torben 214
 Oxford, kongres i, 1973, 422

 Pacelli, Eugenio 405
 Paderborn 405
 Palbitzki, ätt 242
 Pama, Cornelis 274
 Panter 334, 342
 Pape, slægt m.m. 400 f
 Pape, Margarete 154 ff
 Papegoia, ätt 283
 Papegojeselskaber 340
Papworth's Ordinary 306
 Parsberg, Christoffer 107 f, 114, 120
 Pastoureaux, Michel 333
 Patrick, Sankt 91
 Pattedyr 339
 Paulus, Sankt 284

 Paveligt 192, 405
 Peder Frandsen 221
 Pedersen, Chr. Fogd 325
 Pelsværk, se *Farver*
 Peringsköld, ätt m.m. 240, 437
 Persevant, se *Herolder*
 Persien 241 f
 Perspektiv 77 ff
 Pertunmaa landskommun 67
 Peter, Sankt 284
 Petersen, Henry 443 ff
 Petrus Magni 432, 438
 Pfalz 277, 395
 Pfalzgreve 41, 166, 364
 Pferd, Kadich von 246
 Philip, prins 192, 408
 Philippa, dansk dronning 264 f, 395
 Physiologus 344, 460 f
 Picardiet 338
 Piester, Gunnar 387
 Pignatelli, slægt 405
 Pihlajavesi landskommun 72
 Piktogram 462
 Pirinen, Kauko 73, 170, 187
 Pirttikylä landskommun 67
 Pius 12., pave 405
 Planettegn 331
 Plantagenet, dynasti 336, 459
 Plessen, C. S. 323
 Ploug, Elise 326 ff
 Plum, slægt m.m. 345, 363 f
 Plön, Adolf 7. af 147 ff, 152
 Podebusk, se *Putbus*
Poeta laureatus 41
 Polen 177; 162, 276, 341
 Polhem, Christopher 331
 Politisk symbolik 94, 182
 Pontecorvo, fyrster af 405
 Pontoppidan, Erik 40 ff, 346
 Pontoppidan, Valentin 41 ff, 346 f
 Pop-art 79 ff
 Porcelæn 306 f
 Pori 72
 Portugal 190, 208 f
 Pottinger, Don 191
 Prange, Knud 54, 167, 193, 404 f
 Pretensionsvåben 142 f
 Preussen, Heroldsamt 194
 Primstave 284
 Pritzbufer, Joachim 323
 Prochazka, Roman von 189
 Proklamationsvåbener 177

- Præheraldik, se *Førheraldik*
 Prøhl, Ole V. 310
 Psykologi, heraldisk 26 ff, 91, 94, 343, 453 ff, 462
 Ptolemæerne 393
 Puerto Rico 94
 Pulkkila landskommun 67
 Pusula landskommun 67
 Putbus, Henning 108 ff
 Pyhäjoki landskommun 67
 Pörtom landskommun 67
 Pahlsson, Leif 388
 Pävlig 192, 405
- Quideti, Johannes Baptista 219 f
- Raahe 68
 Raneke, Jan 50, 84, 97, 283, 395
 Rangadel 281
 Rangkroner 281
 svenske 180, 243
 Rangtegn 180
 Rantsila landskommun 68
 Rantzau, slægt m.m. 150, 186, 322
 Rappe, ätt 239
 Rappe, Fr. Otto 320
 Rasch, slægt 326
 Rasmus Ludvigsson 433, 435 f
 Rathlou, slægt m.m. 137, 148, 150
 Ravn, Odins 29
 Ravnebanner 29 ff, 94
 Ravnsborg Kommune 292
 Recke, Ernst von der 96, 424
 Reenberg, slægt m.m. 356 f
 Reenhielm, ätt 240
 Reenstierna, ätt 240
 Regionale særpræg 335 ff
 Registrering 413
 Regitze, dansk kongedatter 136
 Rehbinder, ätt 240
 Reklame 461, 462
 René d' Anjou 203
 Reravius, Rasmus Hansson 219
 Resens Atlas Danicus 215
 Retsbeskyttelse 383, 421
 Retssager, heraldiske 55
 Reval 408
 Reventlow, slægt m.m. 149 ff, 186
 Revision af våben 286 f
 Rhinlandet 277, 335 f
 Rhodos 406
 Ribe 273, 395, 400
 Ribe, Herman 137, 148
- Ribolt, Hans 223
 Richard, se *Rikard*
 Ridderhuset 234 ff, 282 f
 Ridderdigtning 54
 Ridderlige Akademi, det Kgl. 318 f
 Ridderordener
 Erik af Pommerns 264
 for Wales 422
 Se også de enkelte ordener
 Ridderskab 91, 248
 Riddervæsen 201 ff, 276
 Riese, Adam 331
 Rigens banner 265
 Rigstrup, slægt m.m. 149 ff
 Riisbrigh, Riisbrich, slægt m.m. 363 f
 Riistavesi landskommun 68
 Rikard Løvehjerte 129 ff
 Riksarkivets heraldiske sektion 78, 169, 286 ff, 452
 Riksheraldiker 397
 Riksklämman 54
 Rist, slægt m.m. 363 f
 Rixa, se *Regitze*
 Rixstorp, slægt m.m. 149 ff
 Rode, Gotfred 326 ff
 Rodsteen, Else 380 f
 Rohde, slægt 363 f
 Rom 436
 Rose 54
 Rosen, Mary von 440
 Rosenkrantz, slægt m.m. 115, 198
 Rosenkrantz, Otte Nielsen 108, 112 ff
 Rosenkreuzerne 283
 Roskilde 310, 400 f
 borgere i 441
 Rostock 118 ff
 Rostock, Ole 306 f
 Rotfeldt, slægt 67
 Rud, Mikkel 108, 113
 Rugby kostskole 56
 Rummelhoff, slægt m.m. 363 f
 Rumohr, slægt 150, 186
 Rumpold af Schlesien 63
 Rungsted Private Realskole 231
 Rusko landskommun 68
 Rusland 393, 398, 407, 408, 411
 Rutencrantz, ätt 243
 Ryberg, Niels 363 f
 Rydberg, Walter 325
 Rytter, Claus 223
 Rützwow, slægt 363 f
 Ränneslövs kommun 171 f

- Rødby Kommune 466
 Rødekro Kommune 174 f
 Rømer, slægt m.m. 365, 367
 Rønde Kommune 465
 Rønnow, slægt m.m. 137, 149 f
 Røyken kommune 70
 Rålamb, ätt 241
- Sachsen 243, 394, 403
 kurfyrster af 309
- Sadolin, Hans Jørgensen 41
 Saint-Aubain, de, slægt 365, 367
 Saint George, slægt m.m. 230
 Saint George, Henry 183, 230
 Saksøbing 400 f
 Salvatororden 427 ff
 Sammenstilling 137 ff
 Samsø 137 ff
 Samsø Herred 173
 Samsø Kommune 173 f
 Samsøe, grever og grevinder af 156 ff
 Samsøe, grevskabet 156 f
 San Marino 192
 Sandnes bykommune 285
 Sandaaker, Odd 164 ff
 Sankt . . . se også det følgende navn
 Sankt Andreasskolen 310
 Sankt Gallen, kloster 278
 Sankt Michaels Ordenen 312
 Sassoferrato, Bartolo da 282
 Savoyen 335, 337
 fyrstehus 192
- Schack, borgerlig slægt m.m. 365, 367
 Schaffhausen 405
 Schauenburg, fyrsteslægt 147 ff
 Schaumburg, fyrsteslægt 401 f, 406
 Schaumburg-Lippe 194, 401
 Scheel, Hans Heinrich 322
 Scheffer, C. G. U. 54, 79, 169, 233,
 246, 269, 271, 274, 329 f, 331, 421,
 463
- Schildbred, C. S. 65, 271
 Schleswig, se *Slesvig*
 Schlyter, Hans 84, 271, 291, 305, 331
 Schmidt-Phiseldeck, von, slægt m.m.
 365, 367
- Schnell, I. 288
 Scholten, von, slægt m.m. 316
 Schreitter von Schreittenthal, slægt 308
 Schubert, Th. Fr. von 269
 Schulenburg, H. G. von der 313 f
 Schulin, slægt 186
- Schumacher, slægter m.m. 356 f
 Schumacher, Peder 45
 Schwaben 336
 hertuger af 277 f
 Schweiz 92, 287, 335 f
 Schwerin 118 ff
 Schütze, slægt m.m. 365, 367
 Schönheyder, slægt m.m. 365, 367
 Scott-Giles, C. W. 195
 Scrope, Sir Richard 55
- Scutum* 274
 Sedivy, Franz 424
 See, von, slægt m.m. 371
 Seebled, slægt m.m. 348
 Segelcke, slægt 372
 Segl, se *Sigiller*
 Sehested, slægt m.m. 153
 Sehested, Hannibal 324
 Seitz, Heribert 54
 Selskaber, se *Foreninger*
 Selånger kommun 420 ff
 Serafimer Orden 332
 Serafimerskjold 79
 Seyler, Gustav 77, 145
 Sickingen, von, slægt 277
- Sierksma, Klaes 325 f
 Siggem, Henrik van 137, 147, 152
 Sigiller 63, 64, 92, 118 ff, 127 ff, 250,
 301, 304, 334, 340, 441
 stadssigiller 274, Kongsberg 372
 avladsigil 164
 slægten Juel 197
 bøger om 178, 193
 bibliografi 185
- Sigtuna kommun 170
 Sigurd Haftorsson 142 f
 Sigurd Lødvesson 30, 37
 Silén, Sven 430
 Silverskiöld, ätt 236 f
 Similarisering 278
 Simon Hendel 206
- Sinister* 189, 330
 Sinklar, Henrik 141 ff
 Sisimiut Kommune 387
 Siöhielm, ätt 240
 Siöstierna, ätt 239
 Sjöblad, ätt 348
 Sjöbo köping 74
 Skib 32 ff
 Skilte 461
 Skinkel, slægt m.m. 293
 Skjel, slægt m.m. 348

- Skjold 274
 Skjoldefrise, se *Våbenfrise*
 Skjoldformer, danske 262
 svenske 237
 italienske 192
 Skjoldholdere 193; 57 ff
 Skolevåben 231, 310
 Skotland 191, 204 f, 214, 249 ff, 335.
 338, 341, 391, 461
 Skotte, Carolus 219
 Skovmand, Roar 326
 Skule, norsk hertug 31
 Sköld . . ., se *Skjold* . . .
 Sköldebrev, se *Våbenbrev*
 Skön kommun 420 ff
 Skåne, flag 325
 Slange 89
 Slesvig 153, 300 ff, 381 f, 395, 403
 Slesvig-Holsten 194
 hertuger af 128, 221, 406 f
 kommunalt 194
 mønter 406 ff
 Smith, Whitney 423
 Smögen kommun 388
 Småland 243
 Societas Heraldica . . ., se *Heraldisk Selskab*
 Societas Sanctæ Birgittæ 439 f
 Sociologi, heraldisk 54, 91, 333, 343
 Sockensigill 274
 Sofie af Mecklenburg, dansk dronning
 220, 399, 402
 Sofie af Rostock 136
 Sofie Amalie, dansk dronning 223
 Sognesigiller 274
 Solrød Kommune 464
 Solsymbolik 27
 Sommer, slægt 365, 367
 Sophia, Sophie, se *Sofie*
 Sorsele kommun 170
 Spangen, Christian 65
 Spanien 204, 334 f, 408, 429, 438 f
 adel 189
 Sparre, figur og slægter m.m. 274, 282
 Sparre, Knut Bengtsson 98
 Sparre av Tofta, Karl Knutsson 121
 Sparre av Tofta, Margareta 100
 Sparrsköld, ätt 236
 Spens, slægter m.m. 230 f, 283
 Spens, Sir James 230 f
 Splid, slægt m.m. 348
 Spöttrup Kommune 386
 Stabius, Johann 96
 Stadtlauringen 53
 Staffanstorp landskommun 75
 Stahl, (von), slægt m.m. 283
 Starenflycht, ätt 236
Stars and stripes 93
 Statens heraldiska nämnd 169, 286, 384
 Statens Heraldiske Konsulent 174 f, 232,
 233, 293, 294, 381 f. Se også
 Warming, Paul
 Statistik 9 ff, 333 ff, 450
 Statssymbolik, bøger om 94, 182
 Statsvåbener 383
 bog om 179, 182
 på mønter 393 ff
 Steen, slægt m.m. 137, 148
 Steenberg, slægt m.m. 356 f
 Steiermark 181
 Sten Bengtsson Bielke 125
 Stenløse Kommune 465
 Stiernmankar, ätt 240
 Stigzelius, ärkebiskop 242 f
 Stikkors 279
 Stil, stilarter 77 ff, 286 f, 342, 404
 Stilisering 77 ff, 342
 Stjerne 93
 Stockenström, Sir Andries 275
 Storbritannien 91
 kongeligt 191
 Se også *England, Skotland, Irland, Wales*
 Storck, Herman 96, 424, 425
 Storman 406, 409
 Storstrøms Amtskommune 466
 Stralsund 405
 Strand herred 390
 Strandby-Farsø Kommune 66
 Stranger, slægt m.m. 347
 Stricker, slægt m.m. 365, 367
 Stridsråb 23, 92
 Struensee, slægt m.m. 366 f
 Struensee, Johan Fr. 180, 366
 Strumpebandsorden 183, 207, 230, 312
 Ströhl, Hugo Gerard 96
 Stub, slægt 366 f
 Stucker, slægt 366
 Sture, Steen 213
 Sture, Svante 213
 Styhr, slægt 366 f
 Stöde kommun 420 ff
 Sudrheim-ätten 142 f
 Suhr, slægt m.m. 356 f

- Sukkertoppen Kommune 294
 Sundby, Olof 423
 Sundsvall 420, 463
 Suomen Kunnallisiitto 72 ff, 187
 Svane Ordenen 266
 Svante Nilsson 213
 Svend Tveskæg 29, 32, 191
 Sverrige
 kongevåben 54, 118 ff, 126 ff, 179,
 276, 408, 419, 437 f. Se også
 Folkungavapnet og Tre kroner
 Gelre-vapenboken 117 ff
 mønter 396 ff
 flag 265
 herolder 213, 221, 223
 ordensvæsen 331 f
 sigiller 193
 ärkebiskovsvapen 423
 Birgittinsk ordensheraldik 427
 adel 180, 234, 246
 personhistorie 274, 282
 emigranter i Sydafrika 275
 tekstiler 97
 kommunalt 71, 169, 286, 420, 463
 juridisk 383
 kgl. monogram 452
 Sverre, norsk konge 31
 Svärdsorden 332
 Sydafrika, slægter 274
 Symbolik 283; 27, 40 ff, 57 ff, 197 ff,
 284, 331, 336 ff, 372, 459, 460, 462
 politisk 94, 182
 på gravminder 279 f
 på mønter 393 ff
 svenske adelsvåbener 234
 fabelvæsener 184, 459
 farver 27, 182
 bibliografi 185
 Symbolum, se *Valgsprog*
 Syon Abbey 428 f
 Søblade 90, 300
 Sölfverklinga, ätt 235 f

 Talende våbener 55, 89, 189, 326, 333 ff
 Svensk adel 234 ff
 Tamm, Per Adolf 180
 Tammela landskommun 72
 Tang, slægt m.m. 366 f
 Tartsche 262
 Tavastehus 73
 Tekstiler 97
 Telemark fylke 176

 Tennberg, Bo 331
 Teori, heraldisk 77 ff
 Terminologi, se *Blasonering*
 Tesdorpf, slægt 308
 Teske, C. 117 ff
 Thalbitzer, slægt m.m. 366 f
 Tham, Per Adolf 180
 Thiset, Anders 96, 281, 345, 424, 442 ff
 Thomas Lummesden 214 f
 Thorarenson, slægt m.m. 356 f
 Thorkelin, slægt m.m. 356 f
 Thott, Tage 321
 Thunbo, Anton 86
 Thyborøn-Harboøre Kommune 464
 Thüringen 139, 142 f
 Tigerstierna, ätt 239
 Timrå kommun 463
 Tinkturer, se *Farver*
 Tjekkoslavakiet 28
 Tjele Kommune 385
 Tjolling kommune 175 f
Toison d'or, se *Gyldne Flies...*
 Tomas Larsson 76
 Tore Hund 286
 Torino, kongres i 232
 Tornekroner, Kristi 431
 Tornering, se *Turnering*
 Tors hammer 29
 Torvekors 53
 Toscana 408
 Trane, slægt m.m. 199 f
 Trankebar 399
 Traryds köping 290
 Tre kroner
 Sveriges 118 ff, 301, 396 f, 408, 438
 augmentation 183, 230
 danske kongevåben 301
 heroldsmærke 205 f
 Trehøje Kommune 386
 Trekronestriden 183
 Treschow, slægt m.m. 356 f
 Treschow, W. Fr. 327 f
 Trikoloren 90, 182
 Troil, af, ätt 356
 Trolle, slægt m.m. 46, 185, 218, 326
 Troms fylke 286
 Trondheim bispestol 39, 41 f. Se også
 Nidaros...
 Trættsberg, Hallvard 54, 69 f, 77 ff,
 175 f, 193, 263, 274, 285 f, 309,
 373 ff, 388 ff, 398
 Trøiel, slægt m.m. 356 f

- Tscherning, slægt 372
 Tuite, slægt 51
 Tuna kommun 420 ff
 Turin, kongres i 232
 Turkiet 241
 Turnering 201 ff; 26 f, 90, 105 ff, 117, 144
 Tvistemål, heraldisk 55
 Tyrgils Knutsson 117, 122, 435
 Tyrkiet 241
 Tyske Rige 90, 335 ff, 394
 ørn 183, 278, 337, 394
 flag 95, 277
 politisk symbolik 94, 182
 herolder 204
 mønter 394 ff
 kommunalt 52, 194, 277
 våbenkunst 391
 Tännäs landskommun 75
 Tønnesen, Allan 311
 Tønsberg 83
- U.S.A. 51, flag 93
 Uf, slægt m.m. 348
 Uf, Jens 111 ff, 348
 Uff, slægt m.m. 348
 Ugglas, Carl af 97
 Uldall, slægt m.m. 356 f
 Ulf Gudmarsson 434 ff
 Ulfåsa-ätten 434 ff
 Ulrika Eleonora den ældre 27
 Ulv 340
 Ulvila landskommun 72
 Ulvsby landskommun 72
Union Jack 91, 182
 Unionen, se *Tre kroner*
 Unionsflag, nordisk 265
 Urne, Lave 104
 Urne, Sophie 160 ff
 USA 51, flag 93
 Utterhielm, ätt 236
 Utterklo, ätt 238
 Uægte fødsel 13, 89, 153 ff
- Vajay, Szabolcs de 189
 Valbo härad 74
 Valbo kommun 169
 Valdemar, hertug 140, 142 f
 Valdemar Atterdag 108 f, 205, 395
 Valdemar den Store 194
 Valdemar Sejr 324
 Valeur, slægt 366 f
- Valgsprog 23, 27 f, 92, 232, 320, 330
 Identificering ved 306
 Dannebrogssridderes 312 ff, 327 f
 Valkendorf, Christoffer 220
 Valkendorf, Erik 164 f, 406
 Vallioja, Tapio 67, 73
 van . . . , van den . . . , se den følgende
 del af navnet
 Vanløse 466
 Vapen . . . , se *Våben* . . .
 Varemærker 79 ff, 461, 462
 juridisk 383
 Vasa, slægt og dynasti 396, 405.
 Se også *Wasa* og *Gustav* . . .
 Vasaorden 332
 Vejby-Tibirke Kommune 174
 Veksillologi, ordet, 423. Se også *Flag*
 og *Faner*
 Venders, de 298, 382, 409
 Veneziansk 192
 Verdal herred 388
 Verden, bispedømme 407
 Verwohlt, Ernst 109, 384
 Vestfold fylke 69
 Vexillologi, se *Veksillologi*
 Vibe, slægt m.m. 320. Se også *Wibe*
 Videbæk Kommune 66
 Vidkun Erlingsson 286
 Viktor, Sankt 284
 Vildmænd 57 ff, 461
 Vildsvin 340
 Vilhelm af Oranien 27
 Vilhelmina köping 170
 Villani, slægt 341
 Vind, Holger 321 f
 Vinderup Kommune 384
 Vinter, slægt 326
 Visconti, slægt 89
 Vittsjö landskommun 76
 Voigt Andersen, Svend Aage 294 f
 von . . . , von der . . . , se den følgende
 del af navnet
 Vuorela, Toivo 67
 Vyfhuysen, slægt m.m. 371
 Värmland 71
 Västerås stift 430, 432
 Våbenbrev 206, 282
 engelsk 416 ff
 Våbenbøger 334
 (Beaulaincourt-)Bellenville 11 f,
 117 ff, 205
 Bergshammar 21, 107, 117, 133, 435

- Conrad Grünenberg 266 f
 Gelre 105 ff; 14 ff, 434
 Gyldne Flies 133, 275
 Wijnbergen 338
 Zürcher Wappenrolle 92, 132 f, 343
 engelske 29 ff, 54
- Våbenforbedring**, se *Augmentation*
Våbenforfalskning 167 ff
Våbenfrise 97, 114
 på Krogen 264
 Kong Hans' Vingård 268
Våbenkappe 180, 245, 382 f, 419 f
Våbenkonge, se *Herold*
Våbenkunst, se *Kunst* ...
Våbenmaler, Dannebrogordenens 317 ff,
 424
Våbenmisbrug 168 f
Våbenplader
 i Riddarhuset 234
 på Frederiksborg 311 ff, 326, 424
Våbenret 383, 421, 422
Våbenrulle, se *Våbenbøger*
Våbenskue 202 f
Våbentelt 303, 382 f, 419 f
Vågan herred 389
Våpen ..., se *Våben* ...
Vår Frålsares orden 427 ff
Våxtorp landskommun 76
- Wachmeister af Johannishus**, ätt m.m.
 235, 245
Wachmeister af Mälsåker, ätt 245
Waern, Jacques de 246, 286
Wagner, Sir Anthony 212, 417
Waldrauf von Hall, Florian 269
Wale, Claus de 222
Wales 55, 141, 422
Walkendorff, se *Valkendorf*
Wallonien 271
Warburg, Else 231
Warming, Paul 258, 297 ff, 387, 464 ff,
 467. Se også *Statens Heraldiske*
 Konsulent
Warnstedt, Christopher von 189
Wasa, Prinz von 189
Wasaborg, greven af 194
Washington, George 52, 94
Wedel Friis, slægt 186
Wedell (Wedellsborg), slægt m.m. 324
Wegener, slægt m.m. 366 f
Weggerup, Karl-Erik 325
Weghorst, slægt m.m. 371
- Weiberg, Frederik** 323
Weimar-republikken 94 f
Weissenburg, slægt 82
Weitzmann, slægt 366 f
Welf, dynasti og parti 194, 405
Werkmester, slægt m.m. 357 f
Werle, Niels af 136
Wernle, ätt 242
Wessex-dragen 29
Westfalen, kongerige 194
Westhovius, Villichius 41
Wettering, von der, ätt 242
Wevle, Margrethe 254 f, 260
Weze, Johannes 213
Wibe, Ditlev 320
Wielandt, Jørgen Juul 325
Wien, kongres i 195
 rapport 330
Wijnbergen-Våbenbogen 338
Wilhelm af Oranien 27
Wilhelm af Slesvig-Holsten-Glücksborg
 189
Willadsen, Poul 345
Winge, slægt m.m. 357 f
Wissing, slægt 367 f
Witmolt, slægt m.m. 137, 148
Wittelsbach, dynasti 52 f, 105 ff, 394 f
Wrangel, F. U. 117
Wrede, ätter m.m. 241
Wulff, Aage 382, 384, 464, 467
Württemberg, kommunt 277
Würtzen, slægt 367 f
Wærn, Jacques de 246, 286
Wøldike, slægt m.m. 357 f
- Yeomen** 55
Ynglinge-ætten 69
Young, slægter m.m. 230 f
Young, Claes 230
Young, Peter 230
Yx, se *Økse*
Yzendoorn, Jozefa van 434
- Zachariasen, Louis** 455 f
Zer Gensen, slægt 339
Zoega, slægt m.m. 357 f
Zürcher Wappenrolle 92, 132 f, 343
- A** ..., se sidst i alfabetet, *efter*
 »Å/Æ« og »Ö/Ø«
- Ægina** 393

- Ælianus 43, 460
 Æreslegionen 332
 Årkebiskopsvåpen 423
- Ödeby kyrka 97
 Øhlenschläger, slægt m.m. 357 f
 Økse 29 ff, 41 f, 72, 74, 176, 183, 284, 423
 Ørbech, slekt m.m. 255, 260 f
 Örebro 71
 Örn 334 ff; 16, 71, 178, 182, 393 f
 polske 178
 tyske 183, 278, 337, 394
 andre stater 183
- Örnfot, Erik Karlsson 123 f
 Örnsköld, Per Abraham 289
 Örnsköldsviks kommun 289
 Øssursson, Janus 453 ff
 Östergötland 287
 Østrig 96, 189, 246, 276, 336 f
 Østtyskland 95
 Öttingen 436
- Abybro Kommune 292
 Åke Johansson 432
 Åkerhielm, ätt 487
 Ålands Öerne 188
 Ånge kommun 290 f, 463
 Århus Amtskommune 175 f

HERALDISKE ILLUSTRATIONER UDFØRT AF:

- Abildgaard, Søren 218
 Achen, Sven Tito 295
 Andersen, Sven Aage Voigt 295
 Askwall, Lennart 452
 Botfeldt, N. E. 232
 Britze, Fr. 155, 161
 Bryske, Lisbet 251
 Cederström, Marianne 171
 Dürer, Albrecht 61
 Eriksson Olof 68–69, pl. 72, 382
 Fjordholm, Odd 176, 390
 Forsberg, Karl-Erik 452
 Fridrich, J. G. 154
 Friefeldt, D. 79
 Friis, Claus Achton 175, 295, 298, 387, 465, 467
 »Gelre« (Claes Heinen) 15, 19, 111, 112, pl. 120, pl. 121, pl. 136, pl. 137, 151
 Grundtvig, Sv. 347–372
 Ham, Herman von 319
 Hammar, Ahti 69, pl. 72, pl. 73
 Haukland, Johs 285
 Haven, Lambert van 302
 Heilmann, Ejner 467
 Heinen, Claes, se *Gelre*
 Hennem, Sverre 70
 Hogenberg, Frans 222
 Jensen, Per Malmberg 167
 Kajander, Kaj 69, pl. 73
 Kälde, B. O. 423, 427, 430, 437, 440 samt omslaget
- Lindberg, Carolus pl. 72
 Mieris d.æ., Frans van 156
 Novellanus, Simon 222
 Numers, Gustaf von 68, pl. 72, pl. 73
 Otterén, Jørgen 285
 Paris, Mathæus (elev af) 29, 31
 Paz, Simon de 224
 Piester, Gunnar 387
 Pottinger, Don 253
 Prøhl, Ole V. 310
 Raneke, Jan 22, 25, 100–101, 161, 262–263
 Schlyter, Hans 291, 305, 421, 463
 Schongauer, Martin 63
 Sedivy, Franz 424
 Senn, Johannes H. 225
 Storck, H. 41, 157
 Thorning-Madsen, Kai 157, 159
 Thura, Laurids de 303
 Trætteberg, Hallvard 29–39, 70, 80, 82–83, 127, 130–131, 133–135, 138–143, 176, 285–286, 374, 376, 389
 Tønnesen, Allan 86–87, 377–379
 Uther, J. B. van 223
 Vallioja, Tapio pl. 73
 Waern, Jacques de 169–171, 246, 287–290
 Warming, Paul 174–175, 295, 387, 465, 467
 Wulff, Aage 384, 464
 Wærn, Jacques de 169–171, 246, 287–290

HERALDISK TIDSSKRIFT

udgives af *Societas Heraldica Scandinavica*, hvis medlemmer modtager det gratis. Der udkommer to numre årligt, i marts og oktober. Medlemskab koster pr. år Dkr. 70 eller hvad der svarer hertil. Medlemskab én gang for alle (kun for personer): det 20-dobbelte.

Indbetaling sker bekvemst gennem *dansk postgiro 11 23 74*, Societas Heraldica Scandinavica, c/o bogtrykker St. U. Zangenberg, Øverødvej 22, 2840 Holte, Danmark. Ved indbetaling på postkontor bør også i Sverige, Norge og Finland anvendes de danske girokort, som selskabet sender til medlemmerne. Girokortene lyder på Dkr. og gælder for Dkr., men indbetaling sker naturligvis i det pågældende lands egen mønt.

Ældre numre af tidsskriftet

Numrene 1, 9, 13 og 16 er udgået. Alle øvrige numre kan stadig fås. Priserne er som følger, portofrit:

Til og med nr. 20, pr. stk. Dkr. 15. — Nr. 21—23, pr. stk. Dkr. 20. — Fra og med nr. 24, pr. stk. Dkr. 25. Ved køb af 10 eller flere numre 25 % rabat.

Redaktør:

Major O. H. M. baron Haxthausen, Snese, 4733 Tappernøje, Danmark

Redaktionsudvalg:

Redaktør Sven Tito Achen, Kong Georgsvej 52, 5. sal, 2000 København F

Forfatteren Hans Krag, Lastad, Søgne, Norge

Kontorchef Gustaf von Numers, Topeliusgatan 9 A 2, 00250 Helsingfors 25, Finland

Stadsarkitekt Hans Schlyter, Norrlidsgatan 13, 852 50 Sundsvall, Sverige

Amtsdirektør, cand. jur. Ernst Verwohlt, Strandengen 4, 4000 Roskilde, Danmark

Skrivende medarbejdere i dette nummer:

Cand. phil. Ingrid Lysdahl, Sjællandsgade 129, 1. sal, 8000 Århus C

Statsheraldikern, kammarherre C. G. U. Scheffer, Riksarkivet, Heraldiska sektionen,

Munkbron 11, 111 28 Stockholm

Stadsarkitekt Hans Schlyter, Norrlidsgatan 13, 852 50 Sundsvall, Sverige

Heraldisk Selskabs styrelse:

Redaktør S. T. Achen, Kong Georgsvej 52, 5. sal, 2000 København F (formand)

Arkivar, cand. phil. Nils G. Bartholdy, Rigsarkivet, Rigsdagsgården 9, 1218 Kbh. K

Major O. H. M. baron Haxthausen, Snese, 4733 Tappernøje, Danmark

Dr. phil. Herman L. Løvenskjold, Riksarkivet, Bankplassen, Oslo

Teckningslärare fil. kand. Jan Raneke, Vallgatan 3, 234 00 Lomma, Sverige

Dr. h. c. Ole Rostock, Sigmundsvej 8, 2880 Bagsværd, Danmark (sekretær)

Häradshövding Bo Tennberg, Loveret 1, Jakobstad, Finland

Bygningskonservator, cand. mag. Allan Tønnesen, Godthåbsvej 79, 1. sal, 2000 København F

Bogtrykker St. U. Zangenberg, Øverødvej 22, 2840 Holte, Danmark (kasserer)

Selskabets arkiv beror hos:

Universitetslektor, cand. mag. Jørgen Tvevad, Københavns Univesitets historiske institut, Bispetorvet 3, 1167 København K

Tidsskriftets ekspedition:

Bogtrykker St. U. Zangenberg, Øverødvej 22, 2840 Holte, Danmark